

Nieuwsbrief - EHRC Updates 2025-5

Nummer 5, 2025

Redactie: J.H. Gerards, H. Morre, J. Krommendijk, S. Lambrecht, P. Ölçer, B. Aarrass, L.E. Burgers, P. Cannoot, L.R. Glas, C. Mak, D.A.G. van Toor en C. Van de Graaf.

INHOUDSOPGAVE

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD001343722 06-03-2025

T.A. t. Zwitserland, EHRM 6 maart 2025, nr. 13437/22

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD003595020 06-03-2025

Hasani t. Zweden, EHRM 6 maart 2025, nr. 35950/20

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004718621 06-03-2025

Gorse t. Slovenië, EHRM 6 maart 2025, nr. 47186/21

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621 06-03-2025

F.B. t. België, EHRM 6 maart 2025, nr. 47836/21

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0304JUD005914416 04-03-2025

K.M. t. Noord-Macedonië, EHRM 4 maart 2025, nr. 59144/16

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0304JUD000432618 04-03-2025

Girginova t. Bulgarije, EHRM 4 maart 2025, nr. 4326/18

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD004073322 27-02-2025

X t. Cyprus, EHRM 27 februari 2025, nr. 40733/22

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD002935922 27-02-2025

Salay t. Slowakije, EHRM 27 februari 2025, nr. 29359/22

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD003643622 27-02-2025

I.C. t. Moldavië, EHRM 27 februari 2025, nr. 36436/22

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD002252521 27-02-2025

Fraisse e.a. t. Frankrijk, EHRM 27 februari 2025, nrs. 22525/21 en 47626/21

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0225JUD004543019 25-02-2025

Toth en Crisan t. Roemenië, EHRM 25 februari 2025, nr. 45430/19

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0225JUD003491616 25-02-2025

Gomes Costa t. Portugal, EHRM 25 februari 2025, nr. 34916/16

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0225JUD006128021 25-02-2025

Ezeoke t. Verenigd Koninkrijk, EHRM 25 februari 2025, nr. 61280/21

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0211DEC005660519 11-02-2025

Kotnik en Jukič t. Slovenië, EHRM 11 februari 2025 (ontv.besl.), nrs. 56605/19 en 25424/23

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0211DEC002978020 11-02-2025

Costa i Rosselló e.a. t. Spanje, EHRM 11 februari 2025 (ontv.besl.), nr. 29780/20

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2025:0211DEC003732724 11-02-2025

Calin Georgescu t. Roemenië, EHRM 11 februari 2025 (ontv.besl.), nr. 37327/24

Hof van Justitie van de Europese Unie

Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:155 06-03-2025

Obshtina Veliko Tarnovo, HvJ EU 6 maart 2025, gev. zaken C-471/23 en C-477/23

Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:143 06-03-2025

D. K. (Dessaisissement d'un juge), HvJ EU 6 maart 2025, gev. zaken C647/21 en C648/21

Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:116 27-02-2025

Sinalov, HvJ EU 27 februari 2025, zaak C-16/24

Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:109 27-02-2025

Sąd Rejonowy w Białymstoku, HvJ EU (GK) 27 februari 2025, zaak C-146/23

Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:113 27-02-2025

AEON NEPREMIČNINE e.a., HvJ EU 27 februari 2025, zaak C-674/23

Gerecht van de Europese Unie, ECLI:EU:T:2025:180 26-02-2025

Melnichenko t. Raad, Gerecht 26 februari 2025, zaak T-498/22

Annotatie

Missaoui en Akhandaf t. België (EHRM, 54795/21) – Onzekerheid na

verstrenging ontvankelijkheidsvoorwaarden bij negatief cassatieadvies

Ph. Gérard

Annotatie

Bodson t. België (EHRM 35834/22) – Handleiding voor de strafbaarstelling van een snelwegblokkade

A. Dejean de la Bâtie

RECHTSPRAAK

**D. K. (Dessaisissement d'un juge), HvJ EU 6 maart 2025,
gev. zaken C647/21 en C648/21**

In Polen zijn alle aanhangige zaken weggehaald bij een rechter die zich kritisch had betoond over de toewijzing van zaken aan een rechter die onregelmatig was benoemd. Vervolgens is zij overgeplaatst. Het HvJ EU benadrukt dat de wetgeving moet voorzien in nauwkeurige criteria voor het onttrekken van zaken aan een rechter, al dan niet gevolgd door overplaatsing. In Polen ontbreken dergelijke criteria. Als in een dergelijk geval het bestuur van een gerecht een besluit als het onderhavige is genomen, moet de rechterlijke instantie in kwestie dat vanwege de voorrang van art. 19 lid 1 VEU buiten toepassing laten.

Een rechter in Polen heeft in het hoger beroep van een zaak verzocht om een zaak opnieuw toe te wijzen aan een andere rechter, dan wel de president van de beroepskamer te vervangen door een andere rechter, omdat de president was benoemd door de KRS in de nieuwe samenstelling. Van die samenstelling is al gebleken dat deze in strijd is met kernbeginselen van het EU-recht, in het bijzonder neergelegd in art. 19 lid 1 VEU en art. 47 Hv. Haar verzoeken zijn echter geweigerd. Daarna zijn ook alle aanhangige beroepszaken bij haar weggehaald en vervolgens is zij overgeplaatst naar een andere rechterlijke instantie. In verband hiermee zijn verschillende prejudiciële vragen voorgelegd aan het HvJ EU.

Na herhaling van de in de eerdere rechtspraak in dit type zaken vastgestelde uitgangspunten overweegt het HvJ EU dat de regels voor toewijzing en hertoewijzing van zaken deel uitmaken van het begrip 'gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld'. Volgens de Poolse wetgeving kunnen zaken bij besluit van het college van de betrokken rechterlijke instantie aan een rechter worden onttrokken, zonder dat die bepaling daartoe criteria bevat. Dit college beschikt ook over de mogelijkheid om zaken aan een rechter te onttrekken als die rechter wordt overgeplaatst naar een andere afdeling, maar ook hier zonder dat aan deze mogelijkheid precieze criteria zijn verbonden. De regeling is daardoor erg vaag. In het onderhavige geval zijn de beslissingen om zaken aan de betrokken rechter te onttrekken bovendien niet

gemotiveerd. Dit kan het vermoeden oproepen dat de onttrekking van zaken, gevolgd door overplaatsing, een reactie vormde op eerdere handelingen van een rechter. In een dergelijk geval kunnen art. 19 lid 1 VEU en het beginsel van voorrang van het EU-recht bovendien zo worden uitgelegd dat zij een nationale rechterlijke instantie verplichten dat zij een besluit van het college van de rechterlijke instantie buiten toepassing laten als is gebleken dat dat besluit in strijd met art. 19 VEU is vastgesteld.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 06-03-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:143

Zaaknummer: C 647/21 en C 648/21

Wetsartikelen: VEU art. 19 lid 1 en Hv art. 47

RECHTSPRAAK

F.B. t. België, EHRM 6 maart 2025, nr. 47836/21

F.B. heeft in 2019 in België asiel aangevraagd. Ze zei dat ze 16 jaar was, maar bij het asielgehoor rees de verdenking dat ze ouder was. Hoewel er onduidelijkheid bestaat over de toestemming voor een bottest, is die test wel uitgevoerd; daaruit bleek dat F.B. 22 jaar oud was. Daarop is de bijzondere bijstand voor onbegeleide minderjarige asielzoekers beëindigd. Een bottest is volgens het EHRM invasief en maakt inbreuk op de fysieke integriteit. Zo'n test mag alleen als laatste redmiddel en met geïnformeerde toestemming worden uitgevoerd. Daarvan in dit geval niet gebleken, zodat art. 8 EVRM is geschonden.

Klaagster is vanuit Guinee in 2019 naar België gevlucht en heeft daar asiel aangevraagd. Volgens een niet-geautoriseerde geboortekte was zij 16 jaar oud en daarmee een onbegeleide minderjarige asielzoekster. De medewerker van de immigratiedienst twijfelde echter over haar leeftijd en noteerde die twijfels, zonder die aan klager mee te delen. Volgens het rapport had klager geweigerd een bottest te ondergaan, maar volgens klager heeft zij nooit een verzoek daartoe gekregen. Zij onderging die bottest uiteindelijk toch en daaruit bleek dat ze vermoedelijk tegen de 22 jaar oud was. Daarop heeft klager alsnog een formeel geboortecertificaat aangeleverd, waaruit bleek dat zij op 15 januari 2003 was geboren. Niettemin werd de bewijswaarde daarvan niet erkend en werd klager overgebracht naar een asielzoekerscentrum voor volwassenen. Uiteindelijk is klagers asielstatus wel erkend en heeft zij de mogelijkheid gekregen om een opleiding te volgen, maar de bijzondere aanspraken op bijstand die ze als minderjarige had kunnen maken, zijn vervallen.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat de beslissing om de bijzondere bijstand te beëindigen in strijd is met art. 8 EVRM. Het Hof stelt vast dat hiervoor een wettelijke basis bestond. De regering heeft uitgelegd hoe de procedure voor het vaststellen van iemands leeftijd in elkaar zit en welke toestemming daarvoor moet worden gegeven. In het onderhavige geval is er twijfel mogelijk over de vraag of klager wel voldoende uitleg heeft gekregen over

de verplichting om een bottest te ondergaan en of zij daar al dan niet toestemming voor heeft gegeven. Belangrijker acht het Hof echter dat in het toestemmingsformulier geen melding wordt gemaakt van de vraag of een asielzoeker daadwerkelijk toestemming heeft gegeven voor zo'n test. Ook is het al dan niet geven van toestemming geen factor van belang in de beslissing tot beëindiging van de bijstand voor minderjarige asielzoekers. Het Hof benadrukt dat het geven van 'informed consent' voor dit soort tests in het gezondheidsrecht belangrijk is en dat het ontbreken ervan kan leiden tot een aantasting van de fysieke integriteit. Gelet op het invasieve karakter ervan moeten dergelijke tests als laatste redmiddel worden ingezet. In het onderhavige geval is de test echter meteen uitgevoerd en zijn pas daarna allerlei interviewvragen gesteld die al veel eerder gesteld hadden kunnen worden. Dit betekent dat art. 8 EVRM door deze handelwijze is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 06-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621

Zaaknummer: 47836/21

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Girginova t. Bulgarije, EHRM 4 maart 2025, nr. 4326/18

In Bulgarije werd een minister vrijgesproken, maar werd de rechterlijke uitspraak geheim gehouden, beweerdelijk omdat er geclassificeerde informatie in stond over inzet van surveillance-instrumenten. Het verzoek van een journalist om toch toegang tot de uitspraak te krijgen werd afgewezen. Hoewel art. 10 EVRM geen recht op toegang tot overheidsinformatie bevat, acht het Hof het aangewezen om hier de uitzondering voor journalistieke toegang toe te passen. Gelet op het belang van openbaarheid van rechterlijke uitspraken en de mogelijkheden om die gedeeltelijk of geredigeerd te publiceren, ziet het Hof geen rechtvaardiging voor de geheimhouding. Art. 10 EVRM is dan ook geschonden.

Klaagster is een journalist die geprobeerd heeft toegang te krijgen tot informatie over een mogelijke doofpotaffaire. Daarbij was een voormalige minister van binnenlandse zaken vrijgesproken in een strafzaak waarvan alle gegevens geheim werden gehouden. Ook was de uitspraak niet online gepubliceerd, zoals in Bulgarije gebruikelijk is. Klaagsters verzoek om inzage te krijgen in het rechterlijk oordeel werd afgewezen omdat de uitspraak geclassificeerde informatie zou bevatten over de inzet van surveillancemiddelen.

Voor het EHRM heeft klaagster gesteld dat de weigering in strijd is met art. 10 en 13 EVRM. Het Hof stelt voorop dat art. 10 EVRM op zichzelf geen recht op toegang tot overheidsinformatie bevat, maar dat dit anders kan zijn als deze toegang noodzakelijk is voor de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting. In dit geval is duidelijk dat klaagster de informatie heeft verzocht in verband met haar journalistieke werkzaamheden en dat zij dat ook kenbaar heeft gemaakt. Het onderwerp waarover zij een stuk wilde publiceren was van aanzienlijk maatschappelijk belang. Juist de inzet van surveillancemiddelen op dat moment voorwerp was van publiek debat en het is voor het publiek bovendien belangrijk om te weten hoe wordt omgegaan met strafzaken tegen voormalige bewindspersonen. Daar komt bij dat

openbaarheid van rechterlijke uitspraken hoe dan ook al belangrijk is voor het vertrouwen dat burgers kunnen hebben in het rechtssysteem. Nu de informatie bovendien gemakkelijk toegankelijk was en klagsters verzoek goed kon worden gehonoreerd, overweegt het Hof dat het informatieverzoek binnen het toepassingsbereik van art. 10 EVRM kan worden gebracht.

Ten aanzien van de aangevoerde rechtvaardiging spreekt het Hof twijfel uit over de vraag of er een voldoende wettelijke grondslag bestond om deze uitspraak niet te publiceren en klagsters verzoek af te wijzen. Het laat dit echter in het midden, omdat het hoe dan ook van oordeel is dat de afwijzing niet noodzakelijk was. In andere contexten heeft het Hof al geoordeeld dat het volledig geheim houden van een rechterlijke uitspraak niet kan worden gerechtvaardigd, zelfs niet als de uitspraak de nationale veiligheid betreft en geclassificeerde informatie bevat. Er zijn immers ook andere mogelijkheden beschikbaar dan volledige geheimhouding, zoals het gedeeltelijk of geredigeerd publiceren van de uitspraak. Ook gelet op de bij de toepasselijkheidsverklaring van art. 10 EVRM al genoemde overwegingen concludeert het Hof dat art. 10 EVRM is geschonden. Nu klagster bovendien geen toegang heeft gehad tot een effectief rechtsmiddel, is daarnaast eveneens sprake van een schending van art. 13 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 04-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0304JUD000432618

Zaaknummer: 4326/18

Wetsartikelen: EVRM art. 10 en EVRM art. 13

RECHTSPRAAK

AEON NEPREMIČNINE e.a., HvJ EU 27 februari 2025, zaak C-674/23

In Slovenië geldt een bovengrens voor de commissie die aanbieders van vastgoedbemiddeling in rekening brengen. De verwijzende rechter vraagt zich af of zo'n bovengrens verenigbaar is met het Handvest en met richtlijn 2006/123. Het HvJ EU overweegt dat art. 7 Hv niet van toepassing is op het verkrijgen of huren van een woning. Art. 16 en 38 Hv gelden wel, maar dienen vooral als versterking van de richtlijn. Die staat op zichzelf niet in de weg aan een bovengrens aan commissie, maar de nationale rechter moet nagaan of er geen andere mogelijkheden waren om het doel van consumentenbescherming te realiseren.

AEON NEPREMIČNINE is een onderneming die vastgoedbemiddeling aanbiedt. De onderneming heeft het Sloveense grondwettelijk hof verzocht om de grondwettigheid te beoordelen van de wet inzake vastgoedbemiddeling. Deze wet voorziet in een bovengrens voor de commissie die voor bemiddelingsdiensten in rekening wordt gebracht. De verwijzende rechter wil in dit verband weten of de wet verenigbaar is met art. 15 van richtlijn 2006/123 en met art. 7, 16 en 38 Hv.

Het HvJ EU merkt allereerst op dat art. 7 Hv weliswaar betrekking heeft op het recht op huisvesting, maar dat het deze bepaling alleen toepast in situaties waarin betrokkenen worden geconfronteerd met verlies van hun woning. In het onderhavige geval gaat het om de situatie waarin iemand een toekomstige woning kan kopen of huren. Daarbij is geen sprake van 'eerbiediging van de woning' in de zin van art. 7 Hv. Ook het EHRM erkent het recht op verkrijging van een woning niet als zodanig. De prejudiciële vraag hoeft dan ook niet te worden beantwoord voor zover het gaat om de verenigbaarheid met art. 7 Hv.

Het HvJ EU overweegt vervolgens dat het in dit geval gaat om een op grond van art. 49 VWEU ingevoerde beperking of een beperking die is gebaseerd op richtlijn 2006/123, die concreet

vorm geeft aan de in art. 49 VWEU neergelegde vrijheid van vestiging. Het HvJ EU heeft daarbij steeds geoordeeld dat een onderzoek op die grond ook geldt voor de mogelijke beperking van de rechten en vrijheden die zijn neergelegd in art. 15-17 Hv, zodat het niet noodzakelijk is om de in art. 16 Hv neergelegde ondernemingsvrijheid afzonderlijk te toetsen. Wel moet de richtlijn dan in het licht van art. 16 Hv worden uitgelegd. Op dezelfde manier moet ook art. 38 Hv in aanmerking worden genomen bij de uitleg van de richtlijn.

De beperkingen van de commissie die in de wettelijke regeling zijn neergelegd dienen volgens het HvJ EU het belang van consumentenbescherming, hetgeen een dwingende reden van algemeen belang vormt. De begrenzing van de commissie kan verder worden gezien als een geschikte maatregel om de toegang tot passende en betaalbare huisvesting, in het bijzonder voor kwetsbare personen, te bevorderen. Wel is de maatregel zeer algemeen vormgegeven en ziet deze bijvoorbeeld ook op bemiddeling bij vakantiewoningen, vrijstaande woningen en villa's. Dit is een aanwijzing dat de maatregel verder gaat dan nodig om het nagestreefde doel te bereiken. Tegelijkertijd is het aan de nationale rechter om te onderzoeken of het mogelijk is om maatregelen vast te stellen die alleen op kwetsbare consumenten gericht zijn, ook rekening houdend met de haalbaarheid en de economische gevolgen van dergelijke maatregelen en met de grote complexiteit van de woningmarkt. Ook de ondernemingsvrijheid moet hierbij worden betrokken als vrijheid om zelf de prijs voor een dienst te kunnen bepalen. Tot slot is van belang dat de maatregel ook tot doel heeft om bij te dragen aan consumentenbescherming door een grotere prijstransparantie. De diverse doelstellingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en de ene is niet ondergeschikt aan de andere.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:113

Zaaknummer: C-674/23

Wetsartikelen: VWEU art. 49, Hv art. 7, Hv art. 16, Hv art. 38, Hv art. 52 lid 3 en Rl 2006/123/EG art. 15

RECHTSPRAAK

**Fraisse e.a. t. Frankrijk, EHRM 27 februari 2025, nrs.
22525/21 en 47626/21**

In 2014 vond er een gewelddadig protest plaats in Frankrijk, bij de bestrijding waarvan de politie gebruik maakte van OF-F1-granaten. Een van de geweldplegers werd daardoor dodelijk getroffen. Het EHRM overweegt dat de destijds geldende regelgeving onvoldoende richtsnoeren bood om te weten welke gewelddadige middelen de politie mocht inzetten. Ook de training in de inzet van de granaten schoot tekort. In materieel opzicht is art. 2 EVRM dan ook geschonden. Nu achteraf wel zeer grondig onderzoek is gedaan en de relevante regelgeving en instructies ook duidelijk zijn verbeterd, is de staat wel zijn procedurele positieve verplichtingen onder art. 2 EVRM nagekomen.

In 2014 vond er een groot protest plaats tegen de bouw van een dam in Frankrijk, waarbij de demonstranten hard in aanvaring kwamen met de politie. Rémi Fraisse (waarvan klagers naasten zijn) deed mee aan de protestactie. Op zeker moment werden er molotovcocktails naar de aanwezige politie gegooid en werd de actie steeds gewelddadiger. De aanwezige 'gendarmes' voelden zich op zeker moment zo bedreigd dat zij aankondigden dat ze geweld zouden gaan gebruiken als hun bevelen niet zouden worden opgevolgd. Ze maakten gebruik van traangas en gooiden een 'OF-F1'-granaat naar de demonstranten. Rémi werd hierbij geraakt en kwam te overlijden. Naar aanleiding hiervan is een onderzoek ingesteld, maar daarbij is geconcludeerd dat er geen redenen waren om politiemensen te vervolgen wegens dood door schuld of doodslag. Klagers hebben zonder succes geprocedeerd tegen de niet-vervolgving. Wel zijn zij gedeeltelijk in het gelijk gesteld door de bestuursrechter, die aannam dat er op zichzelf een zekere staatsaansprakelijkheid bestond voor het overlijden. Omdat de bestuursrechter van oordeel was dat Rémi zelf roekeloos had gehandeld, ontsloeg hij de staat echter grotendeels van deze aansprakelijkheid.

Voor het EHRM hebben klagers gesteld dat de politie in strijd heeft gehandeld met art. 2

EVRM door de OF-F1-granaat te gebruiken en dat bovendien onvoldoende rechtsbescherming is geboden om te voldoen aan de procedurele positieve verplichtingen die voortvloeien uit art. 2 EVRM.

Het EHRM stelt voorop dat in de gegeven omstandigheden gebruik van geweld tegen gewelddadige demonstranten, waaronder Rémi, door de politie op zichzelf gerechtvaardigd was. Gebruik van 'vuurwapens' bij demonstraties is in de Franse wetgeving echter alleen in algemene termen gereguleerd, waarbij niet is toegelicht welk type wapens in welke omstandigheden mag worden gebruikt. Daardoor ontbreken concrete richtsnoeren die de politie in operationele situaties kan gebruiken en was een incrementeel gebruik van geweld niet gegarandeerd. Dit is in het bijzonder problematisch als het gaat om de inzet van de buitengewoon gevaarlijke OF-F1-granaten. De daarmee gepaard gaande risico's zijn nog vergroot doordat de politie onvoldoende training heeft gekregen in het gebruik van deze granaten en doordat er andere tekortkomingen waren in de operatie waardoor al snel werd geëscaleerd naar de inzet van dit heel zware instrument. Mede nu er ook nog sprake was van gebreken in de commandostructuur tijdens de operatie, is het Hof van oordeel dat de staat tekort is geschoten in het bieden van de nodige waarborgen bij de inzet van potentieel dodelijk geweld. Art. 2 EVRM is daardoor in materieel opzicht geschonden.

Het onderzoek dat heeft plaatsgevonden voldoet aan de daaraan blijkens de rechtspraak over art. 2 EVRM te stellen eisen. Naar aanleiding van het onderzoek zijn er bovendien duidelijke wijzigingen aangebracht in het normatieve raamwerk en de regels voor het operationeel functioneren van de politie. Dit betekent dat in procedureel opzicht art. 2 EVRM niet is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD002252521

Zaaknummer: 22525/21 en 47626/21

Wetsartikelen: EVRM art. 2

RECHTSPRAAK

Ezeoke t. Verenigd Koninkrijk, EHRM 25 februari 2025, nr. 61280/21

Ezeoke is in 2016 aangehouden op verdenking van een dubbele moord. Het proces tegen hem moest tot vijf keer worden overgedaan, onder meer doordat verschillende jury's geen meerderheidsoordeel konden bereiken. Het EHRM oordeelt dat de daardoor ontstane vertragingen overwegend niet aan een van beide partijen konden worden toegerekend. Alleen het tijdverloop tussen het derde en vierde proces is onredelijk lang geweest. Niettemin neemt het Hof aan dat art. 6 EVRM niet is geschonden, nu de procedure als geheel wel eerlijk is geweest.

Klager is in 2016 aangehouden op verdenking van moord op een vrouw (BE) en haar neef. Het vermoeden bestond dat het ging om een bendegerelateerde wraakactie gericht op de zonen van BE; BE en haar neef hadden met het bendegerelateerde geweld niets te maken. In 2017 begon de strafzaak tegen klager, maar na vier weken – toen het proces bijna was afgerond – werd de zittingsrechter ziek. In 2018 begon het proces opnieuw onder beheer van een andere rechter, maar toen kon de jury geen meerderheidsoordeel bereiken. In 2019 vond een hernieuwde procedure plaats, maar ook in die procedure kon de jury geen conclusie bereiken. Een vierde procedure begon in 2020, maar in verband met de coronapandemie werd de jury verkleind tot acht leden. Dat was een onvoldoende aantal om een rechtsgeldige uitspraak te kunnen doen. Om die reden verzocht de vervolging om een nieuwe samenstelling van de jury, zonder dat er een geheel nieuwe procedure zou hoeven plaatsvinden. Dit werd echter afgewezen en er werd gekozen voor een vijfde procedure. Die procedure begon tien weken later, in juli 2020, en werd afgerond in oktober 2020 met een veroordeling tot een levenslange gevangenisstraf. Klager heeft geen verlot gekregen om hoger beroep in te stellen.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat procedure tegen hem zo lang heeft geduurd dat deze in strijd is gekomen met art. 6 lid 1 EVRM. Het EHRM overweegt dat de zaak niet heel complex was en dat er van geen van beide kanten grote vertragingen zijn veroorzaakt in de procedure als zodanig. De lange duur van de zaak had vooral te maken met het feit dat een

aantal keer een nieuw proces moest worden gestart. Dat dat nodig was, lag overwegend buiten de macht van de beide partijen, maar had te maken met de onbeslistheid van de jury en de covidpandemie. Alleen tussen de derde en vierde procedure is er een onnodig lange vertraging geweest die te wijten was aan het handelen van de staat. Daardoor is op dat punt de redelijke termijn wel geschonden. Over het geheel genomen is het Hof niettemin van oordeel dat klager een eerlijk proces heeft gekregen, zodat art. 6 lid 1 EVRM niet is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 25-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0225JUDoo6128021

Zaaknummer: 61280/21

Wetsartikelen: EVRM art. 6 lid 1

RECHTSPRAAK

**Costa i Rosselló e.a. t. Spanje, EHRM 11 februari 2025
(ontv.besl.), nr. 29780/20**

Het Catalaanse parlement heeft een reeks besluiten aangenomen om ervoor te zorgen dat Catalonië zichzelf onafhankelijk zou kunnen verklaren. Deze besluiten zijn steeds vernietigd door het Spaanse Constitutionele Hof, maar de klagende parlementariërs en presidiumleden lieten zich daaraan niets gelegen liggen. Integendeel: zij hebben voor het EHRM gesteld dat de uitspraken van het Constitutionele Hof inbreuk maakten op hun politieke grondrechten. Het EHRM oordeelt dat het Constitutionele Hof terecht heeft bepaald dat de Catalaanse parlementariërs zichzelf niet boven de grondwet kunnen plaatsen en dat de gemaakte inbreuken gerechtvaardigd zijn. De klachten zijn dan ook kennelijk ongegrond en daarmee niet-ontvankelijk.

De verschillende klagers in deze zaak waren leden van het Catalaanse parlement respectievelijk vicevoorzitter en secretaris van het bureau daarvan. De zaak betreft de gang van zaken rondom het eenzijdige Catalaanse streven naar onafhankelijkheid. Het parlement nam in 2015 een resolutie aan waardoor het onder meer niet langer het gezag van het Spaanse Constitutionele Hof zou erkennen. Het Constitutionele Hof verklaarde deze resolutie nietig, maar daarop werden verschillende nieuwe resoluties en besluiten genomen die strekten tot nader zelfbestuur. Deze werden steeds ook weer nietig verklaard. De twee medewerkers van het bureau werden gewaarschuwd tegen het nemen van verdere initiatieven die de eerdere uitspraken van het Constitutionele Hof zouden doorkruisen. In 2021 is in verband hiermee een strafrechtelijke procedure tegen hen gestart, maar de beide klagers zijn daarbij vrijgesproken.

Voor het EHRM hebben de klagers gesteld dat art. 10, 11 en 3 P1 zijn aangetast doordat de vrijheid van deliberatie en handelen in het parlement is verhinderd door dwangmaatregelen

van het Constitutionele Hof. Het EHRM is bereid aan te nemen dat van een inbreuk op deze rechten inderdaad sprake is. Wel was er een wettelijke grondslag voor de uitspraken van het Constitutionele Hof en voor de strafrechtelijke vervolging van de twee bureaumedewerkers. Met de uitspraken en maatregelen werd bovendien het legitieme doel nagestreefd van bescherming van de constitutionele orde en de rechten van anderen. Het Constitutioneel Hof heeft in zijn uitspraken toegelicht dat het nodig is om constitutionele suprematie te aanvaarden. Dit betekent volgens het Constitutionele Hof dat het niet aanvaardbaar is om de reguliere constitutionele kanalen voor grondwetswijziging te omzeilen om een onafhankelijke Catalaanse staat in het leven te roepen, en de status van Spanje als constitutionele monarchie te beëindigen. Dergelijke wijzigingen moeten in ieder geval in het Spaanse parlement worden besproken, en niet alleen in het Catalaanse. Het EHRM is van oordeel dat het Constitutionele Hof hiermee niet zijn bevoegdheden heeft overschreden, maar alleen – in het licht van extreme omstandigheden – heeft gestreefd naar tenuitvoerlegging van zijn eigen uitspraken die tot doel hebben om de Spaanse Grondwet als uitdrukking van de territoriale integriteit van de staat te beschermen. Dit betekent dat de beperkingen van de uitingsvrijheid en de verenigingsvrijheid van klagers noodzakelijk en proportioneel waren. De zaak is dan ook kennelijk ongegrond.

Onder art. 1 P12 hebben klagers nog gesteld dat zij gediscrimineerd zijn op grond van hun politieke overtuiging. Het Hof wijst deze klacht van de hand omdat niet voldoende is aangetoond dat klagers anders zijn behandeld dan anderen die stelselmatig in strijd hebben gehandeld met uitspraken van het Constitutionele Hof.

Van een ander, onaanvaardbaar doel dan is aangevoerd voor de beperking (een ‘ulterior purpose’) is evenmin gebleken. Ook art. 18 EVRM is daarom niet kennelijk geschonden, zodat ook de klacht daarover niet-ontvankelijk is.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0211DEC002978020

Zaaknummer: 29780/20

Wetsartikelen: EVRM art. 10, EVRM art. 11, EVRM art. 18, EVRM art. 3 EP en EVRM art. 1 P12

RECHTSPRAAK

Calin Georgescu t. Roemenië, EHRM 11 februari 2025 (ontv.besl.), nr. 37327/24

Op 24 november 2024 vonden in Roemenië presidentsverkiezingen plaats, maar de verkiezingsprocedure is ongrondwettig verklaard door het Constitutionele Hof omdat er verschillende onregelmatigheden waren. In het bijzonder zou via sociale media zodanig veel desinformatie zijn verspreid dat de vrije oordeelsvorming van kiezers zou zijn belemmerd. Nieuwe verkiezingen zijn uitgeschreven voor 5 mei 2025. Het EHRM verklaart de klacht van een van de kandidaten over dit oordeel van het Constitutionele Hof niet-ontvankelijk, omdat art. 3 EP EVRM geen betrekking heeft op presidentsverkiezingen. Ook verder is niet gebleken van enige aannemelijke schending van het EVRM.

Op 24 november 2024 vonden in Roemenië presidentsverkiezingen plaats, waarvoor klager kandidaat was. Op 6 december 2024 verklaarde het Constitutionele Hof van Roemenië dat het verkiezingsproces in strijd was geweest met de Roemeense Grondwet. In het bijzonder waren er onregelmatigheden opgetreden door grootschalige verspreiding van desinformatie via sociale media, die invloed hadden gehad op de vrije meningsvorming van burgers, in de weg hadden gestaan aan een eerlijke en transparante verkiezingscampagne en onverenigbaar waren met de financieringsregels. Het Constitutionele Hof heeft de regering opgedragen nieuwe verkiezingen te organiseren, die inmiddels gepland zijn op 4 mei 2025.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat de ongrondwettigverklaring van de verkiezingen en de vernietiging van de uitkomst daarvan in strijd zijn met art. 3 EP EVRM. Het Hof stelt voorop dat art. 3 EP niet ziet op presidentsverkiezingen, tenzij in het nationale constitutionele recht de rol van de president zodanig is dat kan worden aangenomen dat deze onderdeel uitmaakt van de ‘wetgever’ als bedoeld in deze bepaling. De Roemeense Grondwet bepaalt in art. 61 lid 1 dat het parlement het enige wetgevende orgaan is in Roemenië. De Roemeense

president heeft maar weinig bevoegdheden die kunnen worden gezien als relevant voor een zekere interactie met de wetgever, zoals de bevoegdheid om wetten te ondertekenen en eventueel hun inwerkingtreding tijdelijk op te schorten. Dit zijn geen bevoegdheden die als zodanig als ‘wetgevend’ van aard zijn. Dit betekent dat art. 3 EP EVRM op deze presidentsverkiezingen niet van toepassing is en dat dit onderdeel van de klacht dan ook niet-ontvankelijk is *ratione materiae*.

Evenmin zijn in dit geval art. 6 of 13 EVRM van toepassing. Het recht om kandidaat te zijn voor de presidentsverkiezingen is een politiek recht, en geen burgerlijk recht in de zin van art. 6 EVRM. Nu art. 3 EP EVRM niet van toepassing is, kan ook niet worden gesproken van een ‘arguable claim’ onder art. 13 EVRM waarbij een effectief rechtsmiddel moet worden geboden.

Tot slot overweegt het Hof dat klager geen feitelijke of juridische argumenten heeft aangevoerd om te onderbouwen dat sprake is van een politieke ingreep in het verkiezingsproces. Zijn klachten over art. 10 en 11 EVRM zijn dan ook kennelijk ongegrond.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0211DECO03732724

Zaaknummer: 37327/24

Wetsartikelen: EVRM art. 6, EVRM art. 10, EVRM art. 11 en EVRM art. 13

RECHTSPRAAK

Obshtina Veliko Tarnovo, HvJ EU 6 maart 2025, gev. zaken C-471/23 en C-477/23

Mogelijk heeft de gemeente Veliko Tarnovo een onregelmatigheid begaan in het kader van een procedure over een overheidsopdracht. In verband daarmee is een besluit genomen tot een financiële correctie in de toegekende financiering. De vraag is daarbij opgekomen of de gemeente het recht heeft om hierover te procederen. Het Hof overweegt dat art. 41 (althans het daaraan ten grondslag liggende beginsel van behoorlijk bestuur en het verdedigingsbeginsel), en art. 47 Hv ook toekomen aan gemeenten en dat ook deze dus moeten kunnen procederen in een kwestie als deze.

In het kader van een nationale subsidieregeling heeft de gemeente Veliko Tarnovo een partnerschapsovereenkomst gesloten met een instantie voor verkeer, parkeerterreinen en garages. In verband met de subsidievoorwaarden is hierbij een beheerovereenkomst gesloten. Uiteindelijk is een besluit tot toepassing van een financiële correctie genomen ten aanzien van de gemeente omdat er een onregelmatigheid was ontdekt. Hiertegen heeft de gemeente beroep ingesteld, maar daarbij is onder meer de vraag opgekomen of de gemeente als publiekrechtelijke instantie wel gerechtigd was om hierover te procederen..

Voor zover relevant voor het Handvest is de vraag of art. 41 en 47 Hv zich verzetten tegen de onmogelijkheid om tegen een onregelmatigheid in de procedure te kunnen procederen. Daarbij moet naar analogie van art. 41 Hv het algemene ongeschreven beginsel van behoorlijk bestuur worden toegepast. Het recht om deel te nemen aan een procedure als de onderhavige maakt volgens het HvJ EU integrerend deel uit van de rechten van de verdediging, net als het recht om te worden gehoord in het kader van een administratieve procedure die voorafgaat aan het vaststellen van een besluit. Daarnaast biedt art. 47 Hv recht op effectieve rechtsbescherming. Als in dit geval de nationale rechter tot de conclusie zou komen dat de gemeente inderdaad de verantwoordelijke marktdeelnemer is die een onregelmatigheid heeft begaan, moet de gemeente zich dus ook tot de bevoegde rechter kunnen wenden.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 06-03-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:155

Zaaknummer: C 471/23 en C 477/23

Wetsartikelen: Hv art. 41 en Hv art. 47

RECHTSPRAAK

Hasani t. Zweden, EHRM 6 maart 2025, nr. 35950/20

A.H. is als minderjarige vanuit Afghanistan naar Zweden gevlucht. Omdat hij zeer slechtiend is en veel hulp nodig heeft is hij in een instelling geplaatst. Uiteindelijk is zijn asielverzoek afgewezen. Enkele dagen na die beslissing heeft A.H. zelfmoord gepleegd. Het EHRM overweegt dat in dit geval de autoriteiten voldoende hebben gedaan om A.H. goed op te vangen. Er waren geen concrete risico's bekend van suïcidaliteit. Weliswaar was A.H. kwetsbaar, maar de staat heeft een aanvaardbaar midden gevonden tussen maatregelen die zijn leven zouden beschermen, maar zijn autonomie zouden aantasten. Gelet daarop is art. 2 EVRM niet geschonden.

Klager is de broer van A.H., geboren in 1999. Zij zijn samen uit Afghanistan naar Zweden gevlucht nadat hun ouders daar in 2012 door een auto-ongeluk om het leven zijn gekomen. A.H. had een visuele beperking waardoor hij afhankelijk was van dagelijkse ondersteuning, die klager hem sinds het overlijden van de ouders heeft gegeven. Klagers werden daarbij in een familieverblijf geplaatst, maar toen A.H. 18 werd, werd dit beëindigd. Uiteindelijk werd hij in een tehuis geplaatst. In 2017 kreeg hij een gehoor ten behoeve van de asielprocedure, waarbij A.H. stelde dat hij suïcidale gedachten had. In het tehuis werd hij verzorgd, maar werd ervan uitgegaan dat hij geen concrete voornemens tot zelfmoord had. Later in 2017 werd hij overgeplaatst naar een ander tehuis. Snel daarna kregen klager en hij te horen dat hun asielaanvragen waren afgewezen. Enkele dagen later pleegde A.H. zelfmoord. Dit heeft geleid tot een intern onderzoek en een procedure tot schadevergoeding, maar uiteindelijk werd de conclusie getrokken dat de autoriteiten in dit geval niet verkeerd of onredelijk hadden gehandeld.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat art. 2 EVRM is geschonden doordat onvoldoende maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat A.H. zelfmoord zou plegen. Het Hof overweegt allereerst dat de autoriteiten niet verantwoordelijk kunnen worden gehouden onder art. 2 EVRM voor het besluit om de asielverzoeken af te wijzen. Het Hof overweegt

vervolgens dat duidelijk moet zijn geweest voor de autoriteiten dat A.H. zich in een bijzonder kwetsbare positie bevond. Bekend was dat hij zichzelf beschadigde en al enkele zelfmoordpogingen had gepleegd. Ook in het tehuis sprak hij verschillende keren suïcidale gedachten uit. Het Hof overweegt echter ook dat A.H. kort voor zijn zelfmoord was overgeplaatst naar een andere instelling, terwijl niet is gebleken dat de staf daar op de hoogte was of kon zijn van psychische klachten of suïcidale neigingen. Die heeft hij tijdens zijn verblijf daar ook niet getoond. Het Hof concludeert dat de autoriteiten op dit punt hebben gehandeld in overeenstemming met hun verplichting om de rechten en vrijheden van mensen te beschermen zonder hun autonomie te vergaand aan te tasten. Art. 2 EVRM is dan ook niet geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 06-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD003595020

Zaaknummer: 35950/20

Wetsartikelen: EVRM art. 2

RECHTSPRAAK

Gorse t. Slovenië, EHRM 6 maart 2025, nr. 47186/21

Een advocaat is met twee medeverdachten vervolgd wegens betrokkenheid bij fraude en witwassen. De twee medeverdachten hebben bekend in ruil voor een transactie, maar de advocaat is blijven ontkennen. Uiteindelijk is hij toch veroordeeld. Het EHRM stelt vast dat de rechter bij het goedkeuren van de transacties van de medeverdachten al te zeer vooruit is gelopen op de schuldbeoordeling van de advocaat. Dat was niet nodig geweest en heeft ervoor gezorgd dat de beoordelende rechter – dezelfde voor de goedkeuring en de procedure tegen klager – niet meer geheel onbevooroordeeld was. Art. 6 lid 1 en lid 2 zijn daardoor geschonden.

Klager – advocaat – is in 2013 in voorlopige hechtenis genomen op verdenking van fraude, misbruik van positie en witwassen bij de afronding van een faillissement. Twee van zijn medeverdachten gingen vervolgens een transactie aan met het openbaar ministerie, maar klager zelf weigerde dit te doen en ontkende zijn betrokkenheid bij de ten laste gelegde feiten. Klager werd veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf en een boete. In zijn vonnis maakte de rechter melding van het gegeven dat de medeverdachten schuld hadden bekend.

Voor het EHRM stelt klager allereerst dat in zijn procedure een rechter – J.G. – betrokken is geweest die ook de transactie met de medeverdachten had beoordeeld. Daardoor zou deze bevooroordeeld zijn geweest. Daarnaast zou de onschuldpresumptie zijn geschonden doordat in het vonnis opmerkingen waren gemaakt over de schuldbekentenis van de medeverdachten. Het Hof besluit deze twee klachten in onderlinge samenhang te behandelen. Het Hof overweegt dat J.G. een professionele rechter is die samen met twee lekenrechters oordeelde over de zaak. Er was geen reden om aan te nemen dat hij een persoonlijke bevooroordeeldheid had jegens klager. Het uiteindelijke oordeel over klagers betrokkenheid bij de feiten moest bovendien vastgesteld worden op grond van het gehele dossier en de bewijswaarde daarvan moest duidelijk zijn. Verder is duidelijk dat in het specifieke Sloveense strafrechtelijk systeem het onvermijdelijk was dat in een vonnis in een zaak waarbij twee van de drie verdachten een

transactie zijn aangegaan en de derde niet, het onvermijdelijk is dat de rechter daarvan een zekere melding maakt in zijn vonnis. Daarbij is in dit geval volgens het Hof niet zozeer het uiteindelijke vonnis tegen klager problematisch, maar de uitspraak waarin de transacties werden goedgekeurd. Daarin heeft de rechter namelijk ook melding gemaakt van de rol van klager en heeft hij geoordeeld dat de twee andere verdachten feitelijk alleen een ondersteunende rol hadden gehad; de eigenlijke 'dader' was klager geweest. Daarmee liep de rechter volgens het Hof al te zeer vooruit op de uiteindelijke inhoudelijke beoordeling, terwijl de schuld van klager op dat moment nog niet vaststond. Dit betekent dat art. 6 lid 1 en lid 2 EVRM zijn geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 06-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004718621

Zaaknummer: 47186/21

Wetsartikelen: EVRM art. 6 lid 1 en EVRM art. 6 lid 2

RECHTSPRAAK

K.M. t. Noord-Macedonië, EHRM 4 maart 2025, nr. 59144/16

K.M. is op veertienjarige leeftijd seksueel lastiggefallen door een internetmonteur. De laatste kon echter niet strafrechtelijk worden vervolgd, nu niet was gebleken van geweld of dwang, terwijl dat wettelijk wel was vereist. Het EHRM overweegt dat het wettelijk raamwerk op dit punt tekortschiet, nu zeker ten aanzien van minderjarigen iedere vorm van niet-consensueel seksueel contact verboden moet zijn. In 2023 is de wetgeving weliswaar aangepast, maar dat heeft K.M. niet kunnen helpen. Nu ook nog geen civielrechtelijke schadeclaim mogelijk bleek, is art. 8 EVRM geschonden.

In 2013 heeft klagsters zus aangifte gedaan omdat klagster – toen 14 jaar oud – seksueel was lastiggefallen door een monteur die de internetverbinding kwam repareren; hij maakte seksueel geladen opmerkingen en raakte haar borsten en benen aan. De monteur ontkende het gebeurde en het openbaar ministerie zag geen aanleiding om over te gaan tot vervolging. Ook een civiele schadevergoedingsclaim werd afgewezen.

Bij het EHRM heeft klagster gesteld dat art. 8 EVRM is geschonden doordat haar te weinig mogelijkheden zijn geboden om op te komen tegen de aanranding. Duidelijk is dat klagster na het bezoek van de monteur psychologische klachten heeft gekregen en daarvoor ook behandeld is door een psycholoog. Gelet op de ernst van de gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag voor vooral minderjarigen, is in een situatie als deze een adequate strafrechtelijke reactie volgens het Hof essentieel. Ook internationale verdragen zoals de Conventie van Istanboel vragen daarom. In Noord-Macedonië zijn ‘andere seksuele handelingen’ dan verkrachting echter alleen strafbaar gesteld als duidelijk sprake is van dwang of geweld. Weliswaar is de strafwetgeving gewijzigd naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Conventie van Istanboel voor Noord-Macedonië in 2023, maar voor klagster is dat niet relevant omdat de feiten zich al veel eerder hebben voorgedaan. Het Hof kan dan ook alleen vaststellen dat destijds de strafwetgeving tekortschoot en deze bovendien onvoldoende

rekening hield met de belangen van kinderen. Het Hof merkt daarnaast op dat klagster ook geen effectief gebruik kon maken van een civielrechtelijk rechtsmiddel. Een en ander in samenhang genomen betekent dat art. 8 EVRM is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 04-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0304JUD005914416

Zaaknummer: 59144/16

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

I.C. t. Moldavië, EHRM 27 februari 2025, nr. 36436/22

De geestelijk gehandicapte I.C. woont al 24 jaar in een tehuis als een boerenechtpaar toestemming krijgt om haar als 'bruid' voor een van hun medewerkers over te brengen naar de boerderij. Op deze boerderij wordt I.C. gedwongen om zwaar werk te verrichten en wordt zij seksueel misbruikt. Uiteindelijk loopt ze weg en vindt er een onderzoek plaats, maar het echtpaar wordt vrijgesproken. Het EHRM oordeelt dat de overheid heeft gehandeld vanuit een sterk discriminerende attitude jegens mensen met een handicap en dat te weinig ondersteuning en bescherming is geboden. Daardoor zijn art. 3, 4, 8 en 14 EVRM geschonden.

Klaagster is meteen na haar geboorte in 1974 in de steek gelaten van haar ouders en heeft in tehuizen gewoond. Zij heeft een mentale handicap en is in 2011 onder curatele gesteld. In 2013 kwam zij te wonen op een boerderij, waarvan de eigenaren aan het tehuis waar zij toen al 24 jaar verbleef hadden laten weten dat zij een geschikte 'bruid' zou zijn voor een van hun werknemers. In 2018 liep klaagster weg van de boerderij en belde zij een hotline die een NGO had ingesteld voor ondersteuning van personen met een beperking. Volgens haar werd zij niet betaald voor haar werk op de boerderij en werd ze seksueel mishandeld door een van de eigenaren, I.P. Op verzoek van de NGO werd een strafrechtelijk onderzoek ingesteld en werd klaagster tijdelijk ergens anders ondergebracht. Het echtpaar dat de boerderij runde werd uiteindelijk vrijgesproken omdat er volgens de rechter geen bewijs was van gedwongen arbeid of seksueel misbruik.

Voor het EHRM heeft klaagster onder art. 3, 4, 8 en 14 EVRM gesteld dat haar grondrechten zijn geschonden doordat ze in de boerderij is ondergebracht en doordat vervolgens onvoldoende bescherming is geboden tegen en onderzoek is gedaan naar de gestelde gedwongen arbeid en het seksueel misbruik.

Het Hof stelt voorop dat klaagster in dit geval een 'arguable claim' heeft van gedwongen arbeid

en/of dienstbaarheid, gelet op de getuigenverklaringen die in de strafzaak naar voren zijn gekomen en gelet op de omstandigheden van het geval en de kwetsbaarheid van de situatie waarin klaggster zich bevond. Weliswaar is er in Moldavië voldoende relevante wetgeving beschikbaar om mensen met een handicap tegen dit soort handelen te beschermen, maar gebleken is ook dat de toepassing daarvan in de praktijk ernstig tekortschiet als gevolg van gebrekkige ondersteuning en toezicht. Van dergelijke tekortkomingen is ook in de onderhavige zaak duidelijk gebleken, waardoor onvoldoende bescherming is geboden terwijl de autoriteiten zich bewust waren van de precare situatie waarin klaggster zich bevond. Art. 4 EVRM is in materieel opzicht dan ook geschonden.

Ook het onderzoek dat heeft plaatsgevonden is ernstig tekortgeschoten, niet in het minst doordat geen rekening is gehouden met de gevolgen die klagsters handicap had voor haar weerbaarheid en voor de mate waarop ze in de procedure haar belangen naar voren kon brengen. Ook in dit opzicht is art. 4 EVRM dan ook geschonden.

Ten aanzien van de klachten over het seksueel misbruik in het licht van art. 3 en 8 EVRM overweegt het Hof dat ook daar sprake is van ernstige tekortkomingen in het onderzoek. De autoriteiten hebben uit het feit dat I.P. geen seksueel overdraagbare aandoeningen had, en klaggster wel, ten onrechte afgeleid dat I.P. klaggster niet kon hebben misbruikt. Bovendien zijn klaggster tijdens de procedure suggestieve en ongepaste vragen gesteld, waren betrokken sociale werkers bevooroordeeld en zijn getuigenverklaringen verkeerd beoordeeld. Ook deze grondrechten zijn dan ook geschonden.

Over de gestelde discriminatie op grond van klagsters geestelijke handicap overweegt het Hof dat het zeer problematisch is dat de staat heeft aangenomen dat klaggster zonder meer kon worden overgeplaatst van een tehuis naar de boerderij om daar te gaan fungeren als 'bruid' voor een medewerker. Dit handelen gaat uit van onaanvaardbare vooroordelen over de beschikkingsmacht van mensen met een geestelijke handicap en een discriminerende attitude. Duidelijk is bovendien dat door institutionele passiviteit en door de genoemde vooroordelen onvoldoende 'reasonable accommodation' is geboden aan klaggster, zodat art. 14 EVRM in samenhang met art. 3, 4 en 8 eveneens is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD003643622

Zaaknummer: 36436/22

Wetsartikelen: EVRM art. 3

RECHTSPRAAK

Salay t. Slowakije, EHRM 27 februari 2025, nr. 29359/22

Toen Salay, van Roma-afkomst, naar de basisschool zou gaan, werd hij na tal van tests in klassen voor speciaal onderwijs ondergebracht, omdat gebleken zou zijn dat hij een lichte verstandelijke handicap had. Het EHRM wijst op verschillende Europese en internationale rapporten waaruit is gebleken dat het in Slowakije gehanteerde test- en plaatsingsbeleid disproportioneel nadelig uitpakt voor Romakinderen, die daardoor minder goed onderwijs krijgen. In Salay's geval is onvoldoende gedaan om de biases in de tests tegen te gaan, zodat sprake is van met art. 14 jo. 2 EP EVRM strijdige (indirecte) discriminatie.

Klager behoort tot de Romagemeenschap. Toen hij werd ingeschreven voor de basisschool, in 2004, werd hij onderworpen aan een toets waaruit bleek dat hij niet geschikt was om in te stromen in het eerste niveau, maar hij eerst naar een 'jaar nul'-klas moest. In 2005 stroomde hij alsnog in het eerste niveau in, maar omdat hij leerproblemen had, werd hij aan twee extra hertoetsen onderworpen. Uit deze toets bleek dat klager een lichte verstandelijke handicap had. Hij werd daarom overgeplaatst naar een speciale klas op zijn school, waarin verder alleen Romaleerlingen zaten. Na verdere tests verzochten zijn ouders in 2011 om klager met een individueel studieplan over te plaatsen naar een reguliere schoolklas, maar dit verzoek werd afgewezen. Klager heeft in 2014 zonder succes geprocedeerd tegen de school en de staat omdat het plaatsingsbeleid (indirect) discriminerend zou zijn jegens Roma.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat het plaatsingsbeleid strijd oplevert met art. 14 jo. 2 EP EVRM. Het EHRM overweegt dat internationale en Europese rapporten over het schoolsysteem in Slowakije bevestigen dat het bijzonder onderwijs in Slowakije van lagere kwaliteit is dan het reguliere en dat sprake is van een voortdurende, wijdverbreide en systematische oververtegenwoordiging van Romaleerlingen in dit onderwijs. Ook staat vast, en is ook door de nationale rechter erkend, dat Romakinderen relatief gezien vaker gediagnosticeerd worden met een verstandelijke beperking dan niet-Romakinderen. Uit de

beschikbare statistische data kan volgens het Hof een dominante trend worden afgeleid die nadelig uitpakt voor Roma, terwijl juist zij een kwetsbare groep vormen. Dit betekent dat *prima facie* kan worden vastgesteld dat sprake is van discriminatie en dat het aan de staat is om overtuigend aannemelijk te maken dat van een disproportioneel benadelend effect geen sprake was.

Het Hof is bereid aan te nemen dat bijzonder onderwijs een legitiem doel kan dienen. Belangrijker acht het echter de vraag of de plaatsingsmaatregel in het concrete geval van klager proportioneel was. Uit de verschillende beschikbare rapporten is gebleken dat de diagnostische tests om de verstandelijke vermogens van een kind vast te stellen de nodige imperfecties hadden en dat het moeilijk is om een lichte verstandelijke handicap vast te stellen. Gebleken is ook dat in het geval van klager alleen algemene tests zijn afgenomen en geen tests die speciaal zijn afgestemd op kinderen uit sociaal benadeelde groepen. ECRI heeft eerder ook al vastgesteld dat in de helft van de gevallen waarin Romakinderen in het speciaal onderwijs zijn geplaatst, die plaatsing op onjuiste gronden is gebaseerd. Dit betekent dat er tenminste een risico bestaat dat de tests die in klagers geval zijn afgenomen een culturele bias vertoonden. In het geval van klager is ook niet goed gereageerd op het voorstel van zijn ouders om hem met een speciaal programma te laten integreren in het reguliere onderwijs. Evenmin zijn andere maatregelen getroffen om te voorkomen dat de geschiedenis van raciale segregatie in het speciaal onderwijs in zijn geval doorwerkte. Dit betekent dat het vermoeden van indirect onderscheid in dit geval onvoldoende is weerlegd, zodat art. 14 jo. 2 EP EVRM zijn geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD002935922

Zaaknummer: 29359/22

Wetsartikelen: EVRM art. 14 en EVRM art. 2 P1

RECHTSPRAAK

Sąd Rejonowy w Białymstoku, HvJ EU (GK) 27 februari 2025, zaak C-146/23

Bij het vaststellen van de bezoldiging van rechters hebben de lidstaten een ruime beoordelingsmarge. Wel moet de systematiek zodanig zijn dat het kernvereiste van rechterlijke onafhankelijkheid wordt gewaarborgd. Daarvoor is een objectieve, voorzienbare, stabiele en transparante wettelijke regeling vereist. Bovendien moet de bezoldiging evenredig zijn aan de uitgeoefende taken en moet er rechterlijke toetsing van de bezoldiging mogelijk zijn. Bij wijzigingen gelden deze eisen eveneens, maar moeten nog extra waarborgen worden geboden als het gaat om een verlaging of bevrozing. Zo'n maatregel kan alleen in buitengewone omstandigheden worden genomen en mag niet specifiek op rechters zijn gericht.

XL is in 2003 benoemd tot rechter in een Poolse rechtbank. Zijn bezoldiging werd daarbij berekend op grond van verschillende componenten. XL heeft later begrepen dat bij een andere berekeningswijze hij een aanzienlijk hogere bezoldiging zou hebben ontvangen. Hij heeft daarop een vordering ingesteld bij de verwijzende rechter die strekt tot betaling van het verschil tussen de bezoldigingen zoals berekend volgens de bestaande en de alternatieve berekeningsvorm. De verwijzende rechter heeft in verband hiermee prejudiciële vragen voorgelegd aan het HvJ EU, die enerzijds betrekking hebben op de berekeningswijze en de hoogte van de bezoldiging van rechters als zodanig en anderzijds op regelgeving waarbij wijzigingen in de systematiek worden aangebracht.

Het HvJ EU brengt allereerst zijn vaste rechtspraak in herinnering over de betekenis van art. 19 en 2 VEU. Daarbij heeft het geoordeeld dat het vereiste van onafhankelijkheid van rechterlijke instanties behoort tot de kern van het grondrecht op daadwerkelijke rechtsbescherming en is noodzakelijk voor onder meer het rechtsstaatsbeginsel van art. 2 VEU. Deze onafhankelijkheid wordt niet als zodanig bedreigd door het enkele feit dat de

wetgevende en de uitvoerende macht betrokken zijn bij de vaststelling van de bezoldiging van rechters. De lidstaten hebben bovendien een ruime beoordelingsmarge als het gaat om de berekeningsmethoden, omdat zij het best geplaatst zijn om rekening te houden met de specifieke sociaaleconomische context van de lidstaat.

Tegelijkertijd mogen de bezoldigingsregels geen gerechtvaardigde twijfels laten ontstaan over beïnvloeding door externe factoren. Bij het vaststellen van de regels is het vanwege het rechtszekerheidsbeginsel nodig dat deze een wettelijke basis hebben, dat rechtersorganisaties inspraak hebben en dat de wetgevingsprocedure transparant is. De methode voor vaststelling van de bezoldiging moet daarnaast objectief, voorzienbaar, stabiel en transparant zijn, zodat elke arbitraire inmenging van de wetgevende en de uitvoerende macht van de betrokken lidstaat is uitgesloten. De bezoldiging zelf moet rechters een zekere economische onafhankelijkheid verlenen, zodanig dat mogelijke inmenging of druk van buitenaf en corruptie worden voorkomen. De bezoldiging kan verder variëren naargelang van de anciënniteit en de aard van de taken die hun zijn toevertrouwd. In elk geval moet deze steeds evenredig zijn aan het belang van de taken die rechters verrichten. Wat een redelijke bezoldiging is hangt verder ook af van factoren als toelagen, socialezekerheidsbijdragen, lonen van andere juridische beroepsgroepen en de algehele economische, sociale en financiële situatie.

Worden op zeker moment afwijkende regelingen ingevoerd, dan moet ook die afwijking aan de hiervoor genoemde eisen voldoen en moet de regeling bovendien worden gerechtvaardigd door een doelstelling van algemeen belang. Als het gaat om bezuinigingsmaatregelen moeten ze zijn ingegeven door de noodzaak om een buitensporig overheidstekort weg te werken en moeten ze niet specifiek en alleen rechters betreffen. Tot slot moet aan eisen van proportionaliteit zijn voldaan en moet een doeltreffende rechterlijke toetsing van de maatregel mogelijk zijn.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:109

Zaaknummer: C-146/23

Wetsartikelen: VEU art. 2, VEU art. 19 lid 2 en Hv art. 47

RECHTSPRAAK

Melnichenko t. Raad, Gerecht 26 februari 2025, zaak T-498/22

Aan Melnichenko zijn beperkende maatregelen opgelegd in verband met de Russische inval in Oekraïne, waarbij onder meer haar tegoeden zijn bevroren en ze zich niet vrijelijk binnen de EU kan verplaatsten. Het Gerecht erkent dat dergelijke maatregelen een grondrechtenbeperking kunnen opleveren. Deze beperkingen raken echter niet de kern van grondrechten als die op eigendom, privéleven en bewegingsvrijheid, nu ze omkeerbaar zijn en er uitzonderingen kunnen worden gemaakt. Verder dienen ze een doel van algemeen belang en zijn ze daaraan ook evenredig. Er is dan ook geen grondslag om de plaatsingsmaatregel nietig te verklaren.

Verzoekster is op de bijlage geplaatst bij de relevante besluiten over beperkende maatregelen in verband met de Russische inval in Oekraïne. Daardoor zijn onder meer tegoeden bevroren en zijn haar mogelijkheden om zich vrij binnen de EU te kunnen bewegen beperkt. Zij heeft verzocht om nietigverklaring van de plaatsing, onder meer omdat deze in strijd zou komen met art. 7, 17 en 45 Hv.

Het Gerecht stelt voorop dat de getroffen beperkende maatregelen conservatoir van aard zijn en niet het doel hebben om het eigendomsrecht of het recht op respect voor privé- en gezinsleven en de woning te ontnemen. Van een beperking van deze grondrechten is niettemin duidelijk sprake, zodat daarvoor een rechtvaardiging moet worden gegeven in de zin van art. 52 lid 1 Hv. Aan de in die bepaling gestelde voorwaarden is volgens het Gerecht voldaan. De beperkingen zijn tijdelijk en omkeerbaar en maken daardoor geen inbreuk op de wezenlijke inhoud van de genoemde rechten. Bovendien zijn er bepaalde uitzonderingen gemaakt waardoor bevroren tegoeden bijvoorbeeld wel kunnen worden benut om in essentiële behoeften te voorzien. Het doel om druk uit te oefenen op Rusland is een doelstelling van algemeen belang en de maatregelen zijn niet onevenredig aan dit doel.

De maatregelen leveren in dit geval ook een beperking op van verzoeksters recht om zich vrij te verplaatsen binnen de EU, zoals gegarandeerd door art. 45 Hv en art. 20 en 21 VWEU. Ook hiervoor moet in het licht van art. 52 lid 1 Hv een rechtvaardiging worden gegeven. Een dergelijke rechtvaardiging kan in vergelijkbare overwegingen worden gevonden, waarbij het Gerecht nog opmerkt dat het vrije reizen alleen tijdelijk wordt geschorst en de bepalingen het recht eerbiedigen van onderdanen om het grondgebied van de eigen lidstaat binnen te komen.

Instantie: Gerecht van de Europese Unie

Datum uitspraak: 26-02-2025

ECLI: ECLI:EU:T:2025:180

Zaaknummer: T-498/22

Wetsartikelen: VWEU art. 20, VWEU art. 21, Hv art. 7, Hv art. 17, Hv art. 45 en Hv art. 52 lid 1

RECHTSPRAAK

**Gomes Costa t. Portugal, EHRM 25 februari 2025, nr.
34916/16**

Nadat M.C. aangifte van verkrachting had gedaan tegen Gomes Costa is de laatste in voorarrest genomen. Dat voorarrest heeft ruim acht maanden geduurd. Uiteindelijk is Gomes Costa vrijgesproken omdat er onvoldoende bewijs was. Het voorarrest is vier keer herbeoordeeld op verzoek van Gomes Costa, maar voortzetting werd steeds gerechtvaardigd bevonden. Gelet op de omstandigheden van het geval acht het Hof de periode van voorarrest niet onredelijk lang. Art. 5 lid 3 EVRM is dan ook niet geschonden.

In 2010 heeft M.C. aangifte gedaan van verkrachting door klager. Na verhoor van M.C. door een onderzoeksrechter is aangenomen dat er inderdaad plausibele vermoedens bestonden van verkrachting. Om die reden is klager in voorlopige hechtenis genomen. Hoewel hij heeft verzocht om een alternatieve maatregel, is dat niet gehonoreerd. Tijdens de procedure heeft klager zich beroepen op zijn zwijgrecht. Uiteindelijk heeft de rechtbank geconcludeerd dat er niet voldoende bewijs was om aan te kunnen nemen dat de verkrachting daadwerkelijk had plaatsgevonden. Klager is daarom vrijgesproken.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat hij zonder goede reden in voorarrest heeft gezeten, in strijd met art. 5 lid 1 en lid 3 EVRM. Het Hof overweegt allereerst dat gegronde redenen zijn gegeven voor het voorarrest op het moment dat daarover werd besloten. Het voorarrest heeft vervolgens ruim acht maanden geduurd. Die duur is in het licht van het misdrijf waarvan klager werd verdacht op zichzelf niet onredelijk. De voorlopige hechtenis is bovendien tussentijds op verzoek van klager vier keer herbeoordeeld, waarbij steeds op overtuigende gronden is aangenomen dat het voortzetten van de hechtenis nodig was. Het Hof is daarom van oordeel dat art. 5 lid 3 EVRM niet is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 25-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0225JUD003491616

Zaaknummer: 34916/16

Wetsartikelen: EVRM art. 5 lid 3

RECHTSPRAAK

**Kotnik en Jukič t. Slovenië, EHRM 11 februari 2025
(ontv.besl.), nrs. 56605/19 en 25424/23**

In 2013 en 2014 zijn door noodmaatregelen om het Sloveense bankensysteem te redden de aandelen van Kotnik en Jukič waardeloos geworden. Na verloop van tijd is er wetgeving aangenomen tot compensatie van mensen in hun situatie, die na een uitspraak van het Hof van Justitie en het Sloveense Constitutionele Hof nog is bijgesteld. Het Hof overweegt dat de nieuwe wetgeving een potentieel effectief nieuw rechtsmiddel biedt, dat Kotnik and Jukič hadden moeten benutten. Nu zij dit niet hebben gedaan is hun klacht niet ontvankelijk wegens niet-uitputting van rechtsmiddelen.

In 2013 en 2014 nam de Sloveense centrale bank enkele noodmaatregelen om het nationale bankensysteem te beschermen. Klagers hadden aandelen in twee banken waarop de noodmaatregelen betrekking hadden. Door deze maatregelen werden die aandelen waardeloos, terwijl zij geen compensatie ontvingen. Er is vervolgens nieuwe wetgeving vastgesteld waardoor compensatie alsnog geregeld zou kunnen worden. Na een oordeel hierover van het HvJ EU werd die wet door het Sloveense Constitutioneel Hof nietig verklaard en gaf dit hof de opdracht aan de wetgever om een nieuwe wet vast te stellen om de rechten van de voormalige aandeelhouders te beschermen. Het Hof heeft in een eerdere, vergelijkbare zaak een schending van art. 1 EP vastgesteld. De implementatie van deze uitspraak ligt nog voor bij het Comité van Ministers.

Klagers hebben voor het EHRM geklaagd over schendingen van art. 6 lid 1, 13 en 1 EP. Zij hebben hun klachten ingediend toen het nationale recht nog niet voorzag in een effectieve oplossing voor hun situaties. Inmiddels is zo'n wet wel in werking getreden, gebaseerd op de eerdere uitspraken van het HvJ EU en het Constitutionele Hof. Deze wetgeving verschaft klagers een potentieel effectief rechtsmiddel dat zij zouden moeten benutten. Nu zij dat niet hebben gedaan, is hun klacht niet ontvankelijk wegens niet-uitputting van rechtsmiddelen.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0211DECo05660519

Zaaknummer: 56605/19 en 25424/23

Wetsartikelen: EVRM art. 6 lid 1, EVRM art. 13 en EVRM art. 1 EP

RECHTSPRAAK

T.A. t. Zwitserland, EHRM 6 maart 2025, nr. 13437/22

T.A. – van Ethiopische afkomst, maar met de Zwitserse nationaliteit – heeft in Ethiopië een achtergelaten baby gevonden. Zij heeft deze verzorgd en uiteindelijk is haar naar Ethiopisch recht het gezag over de baby toegekend. In Zwitserland heeft zij verzocht om het kind te adopteren, maar dat is afgewezen omdat te veel onzekerheid bestond omtrent de situatie waarin T.A. het gezag had verkregen. Hoewel hierdoor het gezinsleven is beperkt, is dit geen vergaande beperking, nu T.A. wel met het kind kon samenleven en ook het gezag heeft gekregen. Daardoor is art. 8 EVRM niet geschonden.

Klaagster, afkomstig uit Ethiopië, is in 1995 met haar Zwitserse echtgenoot mee naar Zwitserland gereisd. Nadien heeft zij ook het Zwitserse staatsburgerschap verworven. In 2003 is zij van de man gescheiden en woont zij alleen met haar zoon in Zwitserland. Volgens klaagster heeft zij – toen zij in 2016 een bezoek bracht aan Ethiopië – daar een in de steek gelaten, pasgeboren baby gevonden. Deze heeft zij mee naar huis genomen. De politie en een rechter hebben vervolgens geoordeeld dat klaagster voor de baby, E., zou kunnen zorgen. Vervolgens heeft in 2017 een Ethiopische rechter het gezag over E. door klaagster goedgekeurd. Klaagster wilde daarna met E. terugkeren naar Zwitserland, maar de Zwitserse autoriteiten stelden daarvoor als eis dat eerst nader onderzoek zou worden gedaan naar de authenticiteit van de documenten en ook moest worden nagegaan of de ouders van E. niet toch nog konden worden gevonden. Omdat in dit soort gevallen vaak sprake zou zijn van fraude, is het verzoek om E. naar Zwitsers recht te adopteren uiteindelijk afgewezen.

Voor het EVRM heeft klaagster gesteld dat deze afwijzing in strijd komt met art. 8 EVRM. Het Hof is van oordeel dat er in dit geval inderdaad gezinsleven bestond tussen klaagster en E., gelet op de lange en ononderbroken periode waarin klaagster voor E. heeft gezorgd en vanwege de nauwe emotionele banden die tussen klaagster en E. waren gegroeid. De weigering om een adoptie toe te staan levert volgens het EHRM dan ook een inbreuk op art. 8 EVRM op. Het Hof wijst er wel op dat in dit geval E. zonder praktische belemmeringen met

klaagster kon samenleven en dat zij ook gezag over E. toegekend heeft gekregen. Gelet daarop is art. 8 EVRM in deze zaak niet geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 06-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD001343722

Zaaknummer: 13437/22

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Sinalov, HvJ EU 27 februari 2025, zaak C-16/24

De berechting van een strafzaak is toegewezen aan rechter I.H. Na een reorganisatie werd de zaak overgenomen door een andere rechtbank, waaraan ook I.H. verbonden was. Het automatische, willekeurige zaakstoedelingssysteem wees de zaak toe aan rechter H.K., maar omdat I.H. eerder met de zaak belast was geweest, droeg H.K. de zaak over weer aan I.H.. Het HvJ EU overweegt dat het op zichzelf verenigbaar is met art. 19 lid 1 VEU en art. 47 Hv om in dit soort gevallen het zaakstoedelingssysteem te ‘overrulen’. Wel moet voorzien worden in rechterlijke toetsing van de vraag of de toedelingsregels voldoende zijn nageleefd.

In 2014 is YR strafrechtelijk vervolgd wegens deelname aan een georganiseerde criminele groep die zich bezighoudt met btw-fraude. De zaak werd toegewezen aan rechter I.H., maar het tussenvonnissen dat I.H. met twee lekenrechters had gewezen werd in hoger beroep nietig verklaard wegens een procedurefout. Daarop is de zaak terugverwezen naar dezelfde rechtsprekende formatie. In 2022 werd als gevolg van een wijziging in de organisatie van de rechterlijke macht de zaak toegewezen aan een andere rechtbank, waarin rechter I.H. wel ook zitting ging hebben. De zaak werd bij deze rechtbank toegewezen – via willekeurige toewijzing – aan rechter H.K., maar deze heeft in 2023 de zaak terugverwezen naar I.H. vanwege zijn eerdere betrokkenheid bij de beoordeling ervan. Dit heeft geleid tot een tuchtprocedure jegens zowel H.K. als I.H. omdat deze in strijd met de toewijzingsregels hadden gehandeld. In verband met deze procedure zijn prejudiciële vragen voorgelegd aan het HvJ EU.

Het HvJ EU stelt voorop dat niet duidelijk is geworden of de onderhavige procedure daadwerkelijk een tenuitvoerlegging van EU-recht inhoudt in de zin van art. 51 lid 1 Hv. Wel moet art. 47 Hv in aanmerking worden genomen bij het uitleggen van art. 19 lid 1 VEU.

Ten aanzien van die bepaling is de vraag voorgelegd of deze in de weg staat aan het ‘overrulen’

door een rechter van een willekeurig zaakstoedelingsysteem, zoals dat in het onderhavige geval is gebeurd. Het HvJ EU benadrukt dat de verplichting om te voorzien in een wettelijk ingesteld stelsel van rechtsmiddelen niet alleen ziet op de rechtsgrondslag voor de betreffende instantie, maar ook op de samenstelling van de rechtsprekende formatie in iedere zaak en de regelmatigheid van kwesties van zaakstoedeling. Dit is ook vanuit het perspectief van rechterlijke onafhankelijkheid van belang omdat schending van aanwijzingsregels een indirecte vorm van beïnvloeding kan vormen. Op zichzelf is het niet direct problematisch dat een rechter een zaak terugverwijst naar een rechter die aanvankelijk als verantwoordelijk daarvoor was aangewezen. Wel is van belang dat dan in ieder geval rechterlijke toetsing mogelijk is van de vraag of toewijzingsregels zijn nageleefd.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:116

Zaaknummer: C-16/24

Wetsartikelen: VEU art. 19 lid 1, Hv art. 47 en Hv art. 51 lid 1

RECHTSPRAAK

Toth en Crisan t. Roemenië, EHRM 25 februari 2025, nr. 45430/19

Twee politieagenten hebben een boete aan C.T. opgelegd omdat zij haar huisvuil verkeerd had neergezet. Daarbij hebben zij haar volgens de nationale rechter onheus bejegend. C.T. heeft hierover een kritisch bericht op Facebook gezet met een foto van de twee agenten erbij. Een civiele smaadclaim van de agenten werd afgewezen. Het EHRM acht dat niet in strijd met art. 8 EVRM, nu het bericht maar een beperkt bereik had en geen beledigende taal bevatte, de foto in het openbaar was genomen, de agenten als professionals meer kritiek moesten kunnen verduren, en het bericht bovendien een onderwerp van algemeen belang betrof.

Klagers zijn twee politieagenten die in 2016 een lichte boete hebben opgelegd aan C.T. en haar moeder vanwege het foutief plaatsen van afval en belediging van een ambtenaar in functie. C.T. vocht de boete aan en werd daarbij deels in het gelijk gesteld. Weliswaar was het afval verkeerd geplaatst, maar van belediging was geen sprake geweest; integendeel, de klagers hadden ongepast gedrag getoond jegens C.T. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft C.T. een post op Facebook gezet over het gedrag van klagers, waarbij ook een foto van hen was opgenomen. Daar volgden veel beledigende en boze reacties op. In verband daarmee hebben klagers een civiele smaadprocedure tegen C.T. aangespannen, maar hun eisen zijn afgewezen.

Voor het EHRM hebben klagers gesteld dat art. 8 EVRM is geschonden doordat de rechter onvoldoende bescherming heeft toegekend aan hun recht op reputatiebescherming. Het Hof herhaalt dat toegang tot internet en vrije meningsuiting op het internet van groot belang zijn, maar dat ook rekening moet worden gehouden met het risico dat schadelijke, reputatiebeschadigende en onjuiste uitingen op grote schaal en langdurig kunnen worden verspreid. Het verspreiden van foto's heeft daarbij bijzondere risico's.

In het onderhavige geval stelt het Hof vast dat C.T.'s post over ongepast gedrag door twee

politieagenten op zichzelf een onderwerp van algemeen belang betrof. Als politieagenten die in hun professionele hoedanigheid optraden moesten klagers bovendien een grotere tolerantie voor kritiek tonen dan gewone burgers dat zouden moeten doen. Tegelijkertijd is de aard en mate van publiciteit die is gegeven van meer persoonlijke aard. Dit is niet wat een ambtenaar in functie redelijkerwijs zou moeten kunnen verwachten in termen van kritiek. Klagers hadden verder geen toestemming gegeven voor het nemen van de foto, laat staan voor het herkenbaar publiceren daarvan. Relevant is wel dat de foto op de openbare weg is genomen en dat klagers zich bewust hadden moeten zijn van het voor iedereen zichtbare karakter van hun aanvaring met C.T. De nationale rechter heeft dan ook niet ten onrechte geconcludeerd dat klagers niet konden uitsluiten dat er beeldmateriaal van hun gedrag beschikbaar was en dat dat in de openbaarheid zou komen. Het Hof acht verder van belang dat de post de professionele activiteiten van klagers betrof en dat die niet haatzaaiend of vernederend van toon was. Ook heeft C.T. de namen van klagers niet genoemd in de initiële post, maar heeft ze dat alleen later gedaan, in reactie op een van de comments die derden hadden geplaatst. Het Hof overweegt verder dat de post waarschijnlijk maar een beperkt bereik had, gelet op het kleine aantal 'likes' dat eraan is gegeven, en dat C.T. zelf geen publiek persoon, journalist of professioneel blogger was. Daardoor was er maar een kleine kans dat veel mensen haar post zouden zien. Tot slot acht het Hof relevant dat niet is gebleken van enige tastbare negatieve invloed op de reputatie of goede naam van klagers. Gelet op dit alles stelt het Hof geen schending vast van art. 10 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 25-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0225JUD004543019

Zaaknummer: 45430/19

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

X t. Cyprus, EHRM 27 februari 2025, nr. 40733/22

Een 18-jarige toeriste is in Cyprus het slachtoffer geworden van een groepsverkrachting door dertien jongens. Nu zij uiteindelijk haar aangifte heeft ingetrokken, zijn de jongens hiervoor niet veroordeeld, maar is aan de toeriste zelf een straf opgelegd vanwege valse aantijgingen. Het EHRM stelt vast dat het onderzoek naar de toedracht in allerlei opzichten tekort is geschoten. Het kenmerkte zich door onzorgvuldigheid, genderstereotypen, ‘victim-blaming’ en re-victimisatie. Daardoor zijn art. 3 en 8 EVRM geschonden.

Klaagster – van Britse afkomst – was in 2019 als 18-jarige toerist in Cyprus. Ze verbleef in een appartementencomplex voor jongeren, waar ze seks had met een jongen die daar verbleef (S.Y.). Tot twee keer toe werden ze daarbij lastiggevallen door S.Y.’s vrienden, die volgens klaagster haar daarbij ook seksueel lastigvielen. Snel daarna probeerde S.Y. klaagster eerst tot seks te dwingen en riep hij daarna twaalf vrienden erbij, waarna een groepsverkrachting plaatsvond. Klaagster deed aangifte en er werd onderzoek ingesteld, waarbij onder meer DNA werd afgenomen. De politie vond de verklaringen van X tegenstrijdig en uiteindelijk trok zij haar aangifte in. Daarop werd zij zelf in voorarrest genomen en werden de verdachten van de gestelde groepsverkrachting vrijgelaten. Vanwege haar aantijgingen werd X veroordeeld tot vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf. In hoger beroep werd zij alsnog vrijgesproken, onder meer omdat er in het onderzoek naar de groepsverkrachting tal van fouten waren gemaakt.

Voor het EHRM heeft klaagster gestelde dat het onderzoek naar de groepsverkrachting ontoereikend is geweest, in strijd met art. 3 en 8 EVRM. Het Hof stelt voorop dat het onderzoek op zichzelf voortvarend is opgepakt en dat het nodige forensische bewijsmateriaal is verzameld. De nationale rechter heeft echter al vastgesteld dat het na het intrekken van haar aangifte door klaagster al te snel is beëindigd en dat daarbij verschillende fouten zijn gemaakt. Het Hof zelf wijst erop dat onvoldoende onderzoek is gedaan naar de vraag of klaagster wel echt had ingestemd met het hebben van seks met de dertien jongens. Rekening had in ieder

geval moeten worden gehouden met het feit dat ze onder invloed was van alcohol en vermoedelijk ook cocaïne. Op dit punt zijn de jongens ook niet voldoende ondervraagd. Verder is geen rekening gehouden met de talrijke signalen dat enig geweld is gebruikt. Het is volgens het Hof aannemelijk dat de geloofwaardigheid van klagsters eigen verklaringen is beoordeeld in het licht van genderstereotypen en dat sprake is geweest van 'victim blaming'. Bij de ondervragingen is onvoldoende rekening gehouden met de situatie waarin klagster zich bevond en de mogelijke nawerking van de gebeurtenissen. Klagster is vele malen gevraagd precies te vertellen wat er was gebeurd, wat niet getuigt van een benadering die slachtoffersensitief is. Dit levert volgens het Hof bewijs op van 're-victimisatie'. Gelet op deze omstandigheden is volgens het Hof sprake van een schending van art. 3 en 8 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0227JUD004073322

Zaaknummer: 40733/22

Wetsartikelen: EVRM art. 3 en EVRM art. 8

ANNOTATIE

**Missaoui en Akhandaf t. België (EHRM, 54795/21) –
Onzekerheid na verstrenging
ontvankelijkheidsvoorwaarden bij negatief cassatieadvies**

Ph. Gérard

1. De ontvankelijkheidsbeslissing van het EHRM in *Missaoui en Akhandaf* doet de vraag rijzen of het EHRM het vereiste van uitputting van interne rechtsmiddelen op een wijze heeft ingevuld die recht doet aan het systeem van rechtsbescherming dat het EVRM instelt.
2. De juridische appreciatie van het arrest geeft in eerste instantie aanleiding tot twee bedenkingen: enerzijds dient een partij er zorg voor te dragen om al datgene te doen wat redelijkerwijze van haar kan worden verwacht om de interne rechtsmiddelen uit te putten, hieronder begrepen het instellen van een voorziening in cassatie, en dit ook wanneer een negatief advies van een of meerdere cassatieadvocaten voorligt; anderzijds kunnen vragen gesteld worden bij de verhoging van de ontvankelijkheidsdrempel van een verzoekschrift bij het EHRM. Indien de uitputting van interne rechtsmiddelen vereist dat de rechtzoekende ook een cassatieberoep instelt wanneer een cassatieadvocaat een negatief advies heeft gegeven, zou hij het slachtoffer kunnen worden van een overmatig formalistisch ingevuld ontvankelijkheidsvereiste dat geen recht doet aan het subsidiariteitsbeginsel.
3. In andere besprekingen van deze beslissing werd aangehaald dat de beslissing van het EHRM zou ingegeven zijn door de bekommernis om het EHRM zelf niet te overbelasten met zaken die niet reeds eerst de input hebben gekregen van een hoogste nationale rechter, in dit geval het Hof van Cassatie. Daarbij wordt verwezen naar het subsidiariteitsbeginsel en de nood om de werklast van het EHRM te verlichten. Indien dit het geval is, is het maar de vraag of daadwerkelijk moest worden afgeweken van de rechtspraak in *Chapman t. België* waarin het negatieve cassatieadvies de ontvankelijkheid van een beroep bij het EHRM niet in het gedrang bracht (en bijvoorbeeld ook de termijn van zes maanden deed ingaan).[1]
4. Het subsidiariteitsbeginsel houdt in dat het EHRM niet wordt belast met beroepen die niet volledig in de interne rechtsorde werden behandeld. In dit verband kan worden gewezen op

de nationale mechanismen die een toets in het licht van het EVRM mogelijk maken. Dit is in België inderdaad mogelijk gelet op de voorrang van het EVRM op het nationale recht, zoals door het Hof van Cassatie in zijn *Franco Suisse Le Ski*-rechtspraak naar voren geschoven. Doch ook het Grondwettelijk Hof betreft grondrechten uit het EVRM (die analoog zijn aan grondwettelijke bepalingen) in zijn beoordeling van de voor hem gebrachte wetgeving. Het subsidiariteitsbeginsel houdt ook in dat juist nationale mechanismen om deze grondrechten te beschermen, worden gerespecteerd. Een van deze mechanismen betreft de bijzondere rol die het Hof van Cassatie en de balie bij dat Hof innemen. Als hoogste burgerlijke rechter verzekert het Hof van Cassatie niet enkel de individuele rechtsbescherming op basis van een rechtelijke wettigheidstoetsing, doch bewaakt het ook de eenheid van het recht en dus de rechtszekerheid, zonder hierbij de ontwikkeling van het recht uit het oog te verliezen. Opdat nu van de toegang tot het Hof van Cassatie niet op lichtzinnige wijze gebruik zou worden gemaakt, dient in burgerlijke zaken een beroep te worden gedaan op de tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie. Deze advocaten hebben een bijzondere vertrouwdheid met en kennis van de rechtspraak van het Hof van Cassatie en de bijzondere controle die het Hof uitoefent op beslissingen van lagere rechters.[2] Bijstand door een advocaat bij het Hof van Cassatie is verplicht in burgerlijke, dus alle niet-strafrechtelijke, zaken.

5. Een partij die een cassatievoorziening wil inleiden, verzoekt gebruikelijk eerst een advocaat bij het Hof van Cassatie om een advies dat de kansen van slagen onderzoekt. Bij een negatief advies, zal de cassatieadvocaat geen cassatievoorziening inleiden. De partij kan echter nog een advies aan een andere cassatieadvocaat vragen. Om de toegang tot het Hof van Cassatie te vrijwaren heeft de wetgever ook de mogelijkheid voorzien om de cassatieadvocaat op vordering, of op vordering en op ontwerp de cassatievoorziening in te leiden. In dit geval geeft de cassatieadvocaat aan dat hij optreedt “op vordering”, of “op vordering en ontwerp”, en dus enkel een cassatievoorziening heeft opgesteld omdat een partij daarom verzocht heeft, niettegenstaande een negatief advies, of niet zelf het cassatieberoep heeft opgesteld en louter de middelen van de eiser in cassatie overneemt. Deze cassatieberoepen hebben doorgaans geen kans op slagen.

6. In de onderhavige beslissing lijkt het EHRM te suggereren dat negatieve cassatieadviezen genegeerd moeten worden om dan toch een cassatieberoep in te stellen (desnoods op vordering en ontwerp?), teneinde de ontvankelijkheidsvoorwaarde voor het EHRM te vervullen. De vraag is of dit wel de bedoeling is.[3] Het EHRM lijkt dit *a fortiori* te eisen in geval het negatieve cassatieadvies niet noodzakelijkerwijze zou leiden tot het niet-slagen van het cassatieberoep (‘voué à l’échec’).[4]

7. Hierbij slaat het EHRM een andere weg in dan in het arrest *Chapman* en wordt de ontvankelijkheidsdrempel verhoogd door redelijk bot voorbij te gaan aan de filterfunctie van

de cassatieadvocaten in de Belgische rechtsorde. Over deze filterfunctie stelde het GwH bijvoorbeeld in arrest nr. 160/2012: ‘Doordat de wetgever de verplichting oplegt om een beroep te doen op het optreden van een advocaat bij het Hof van Cassatie teneinde op geldige wijze een voorziening in cassatie te kunnen instellen tegen een tuchtbeslissing gewezen door een kamer van beroep van een beroepsinstituut, heeft hij een maatregel genomen die in verband staat met de wettige doelstelling die erin bestaat zowel een toevloed van kennelijk niet-gegronde beroepen te verhinderen als, vanuit de zorg om de belangen van de rechtzoekende en de goede werking van de justitie, een hoge kwaliteit van de bij het Hof van Cassatie neergelegde proceduregeschriften te waarborgen. De verplichting om een beroep te doen op een advocaat die is ingeschreven op het tableau van de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie teneinde een voorziening in tuchtzaken in te stellen, kan worden verantwoord zowel door het buitengewone karakter als door de specifieke draagwijdte en de bijzondere gevolgen van dat rechtsmiddel.’[5]

8. Het lijkt erop dat het subsidiariteitsprincipe wordt opgesplitst in een nationaal en een Europees aspect, waarbij het nationale aspect (filterfunctie cassatieadvocaten) wordt geofferd op het altaar van het Europese aspect (vermijden overbelasting EHRM). Deze werkwijze verliest echter uit het oog dat het subsidiariteitsprincipe juist één geheel is waarbij nationale rechtsbeschermingsmechanismen en filterfuncties hun eigen werking beide moeten kunnen hebben.

9. De rechtspraak van het EHRM wordt ook niet gewijzigd in een na *Missaoui* daterend tegen België gewezen ontvankelijkheidsbeslissing. In deze burgerlijke zaak, *Maraite t. België*, had de door verzoekende partij aangezochte cassatieadvocaat een negatief advies afgeleverd met betrekking tot de kansen op succes van een cassatievoorziening, aangezien de argumentatie enkel de feiten betrof.[6] Er werd uiteindelijk geen cassatieprocedure ingeleid en voor het EHRM kwam de ontvankelijkheid zelf niet meer ter sprake. Dit kan echter niet verbazen, omdat het EHRM een dergelijk middel van onontvankelijkheid niet ambtshalve opwerpt, en dit aspect dus slechts wordt behandeld als de verwerende staat een exceptie in dit opzicht opwerpt, of als het EHRM er zich toch, zoals in *Chapman*, *obiter dictum* over uitsprekt... Hierop heeft een partij echter geen invloed en uit de afwezigheid van een *obiter dictum* zou kunnen worden afgeleid dat het EHRM vooreerst niet op het striktere ontvankelijkheidsvereiste in *Missaoui* wenst terug te komen.

10. Kortom, *Missaoui* zorgt voor onzekerheid bij de rechtzoekende en diens cassatieadvocaten. Een negatief cassatieadvies is geen garantie voor de ontvankelijkheidsvereiste dat de interne rechtsmiddelen zijn uitgeput, en dit in het onvoorspelbare geval dat de Belgische Staat de exceptie van ontvankelijkheid inroept. Daarbij is dan de vraag wanneer een zaak “vouée à l’échec”, dan wel (g)een redelijke kans van slagen heeft, nog niet beantwoord. Daarbovenop

komen nog overwegingen met betrekking tot de kosten voor cassatieadviezen en de termijnen waarbinnen de cassatievoorziening moet worden ingesteld.[7] Een en ander doet toch vragen rijzen in verband met het recht op toegang tot de rechter, alsook in het licht van een goed begrepen subsidiariteitsvereiste.

Ph. Gérard

Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KU Leuven, Leuven Centre for Public Law

[1] *Chapman t. België*, EHRM 5 maart 2013, nr. 39619/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0305DECOO3961906; E. Van Brustem en M Van Brustem, 'La consultation d'un avocat à la Cour de Cassation et la condition d'épuisement des voies de recours internes', *JLMB* 2013, nr. 31, p. 1590-1600.

[2] Zie hierover bijv. B. Vanlerberghe en J. Verbist, 'Kan een advocaat bij het Hof van Cassatie gevorderd worden om tegen een negatief advies in cassatieberoep in te stellen? Over de zin en onzin van het cassatieberoep 'op vordering en naar ontwerp' in rechtsvergelijkend perspectief', in: I. Couwenberg et al. (red.), *Het Hof van Cassatie in dialoog : liber amicorum Beatrijs Deconinck & André Henkes*, Brussel: Larcier Intersentia 2024, inzonderheid p. 1058-1069.

[3] Zie ook de vragen die in dit opzicht worden gesteld in R. Bonte, 'De filterfunctie van de cassatieadvocaat na de Burkini-zaak (EHRM): zo lek als een zeef?', *RABG* 2024/14, p. 1265 e.v.

[4] Gevallen waarbij het negatieve cassatieadvies wel tot het besluit kan leiden dat een cassatievoorziening geen kans op slagen heeft, betreffen bijvoorbeeld het geval waarin een partij loutere feitelijkheid in het geding wenst te brengen, of waarbij een partij een rechtsmiddel wil inzetten dat niet valt onder limitatief opgesomde cassatiemiddelen, zoals bijvoorbeeld het geval was in *Secară t. Roemenië*, EHRM 28 januari 2025 (ontv.), nr. 56658/22, ECLI:CE:ECHR:2025:0128DECOO5665822, §§ 32-39. In deze strafzaak oordeelde het EHRM dat de zaak onontvankelijk was wegens het overschrijden van de termijn van zes maanden om een beroep in te stellen. Die termijn is in die zaak beginnen lopen vanaf het arrest van een hof van beroep, waartegen geen cassatieberoep mogelijk mogelijk was op grond van de door verzoeker voor het EHRM aangevoerde middel. Een cassatieberoep op grond van dit middel zou dus gedoemd zijn te mislukken. Er kan in dit verband nog worden op gewezen dat het EHRM benadrukt dat het cassatieberoep een uit te putten rechtsmiddel is, en dat de beslissing zeker niet in tegenovergestelde zin mag worden geïnterpreteerd, *a fortiori* wanneer de middelen voor het EHRM overeenstemmen met cassatiemiddelen die in het interne recht

aangevoerd werden, zie § 36: ‘La Cour souligne que sa décision se limite aux circonstances de l’espèce, et qu’elle ne doit pas s’interpréter comme une déclaration générale qui signifierait qu’un recours en cassation n’est jamais une voie de recours à exercer aux fins de l’article 35 § 1 de la Convention, et ce d’autant plus lorsque le grief soulevé devant la Cour coïncide avec le motif de recours en cassation prévu par le droit interne (voir, *mutatis mutandis*, *Selmouni c. France* [GC], no 25803/94, § 81, CEDH 1999-V, et *Kurić et autres*, précité, § 304)’.

[5] GwH 20 december 2012, nr. 160/2012, B.5.1-B.5.2. Zie ook Cass. 15 december 2014, RABG 2015/6, p. 403-405, noot B. Maes, ‘vertegenwoordiging en nut van de verplichte tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie voor het instellen van cassatieberoepen’, RABG 2015/6.

[6] *Maraite t. België*, EHRM 12 december 2024, nr. 83215/17, ECLI:CE:ECHR:2024:1212DEC008321517, § 9.

[7] Zie hierover ook M. Merrigan, ‘Cassatieprocedure opgeschud door EHRM en Belgische Staat’, *Juristenkrant* 23 oktober 2024, nr. 496, p. 2.

ANNOTATIE

Bodson t. België (EHRM 35834/22) – Handleiding voor de strafbaarstelling van een snelwegblokkade***A. Dejean de la Bâtie***

1. Snelwegblokkades nemen een ongewone positie in binnen het demonstratierecht: ontwrichtend genoeg om aandacht te trekken, maar tegelijkertijd juridisch precair onder het betogingsrecht van artikel 11 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). In *Bodson t. België* geeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in principe goedkeuring aan een juridisch kader dat protesten op openbare wegen bijzonder kwetsbaar maakt voor repressie. Deze annotatie onderzoekt hoe de uitspraak de strafbaarstelling van wegblokkades aanscherpt – door ze te framen als bedreigingen voor de openbare veiligheid in plaats van als legitieme demonstraties – en wat dit betekent voor het veranderende evenwicht tussen burgerlijke ongehoorzaamheid en overheidscontrole.

De feiten

2. Op 19 oktober 2015 organiseerde de *Fédération générale du travail de Belgique* (FGTB) een algemene staking uit protest tegen de bezuinigingsmaatregelen. De actie was vooraf aangekondigd en georganiseerd. In dit kader richtten demonstranten stakingsposten op rond een winkelcentrum nabij de snelweg A3/E40 en de Cheratte-brug. In de vroege ochtenduren blokkeerde een groep demonstranten de snelweg volledig door barricades op te werpen met bouwmaterialen en deze in brand te steken. De politie stelde vast dat de brand de weg had beschadigd en dat de blokkade een file van 400 kilometer had veroorzaakt. Verschillende demonstranten, waaronder vakbondsleden die later via persbeelden waren geïdentificeerd, waren urenlang ter plaatse.

De procedure

3. Er werden drie strafrechtelijke procedures gestart. De eerste, wegens vernieling en opzettelijke brandstichting, werd geseponeerd bij gebrek aan identificatie van de feitelijke daders. Een tweede, wegens onopzettelijke doodslag, werd eveneens geseponeerd, omdat geen direct verband kon worden vastgesteld tussen de blokkade en het overlijden van een patiënt

wiens operatie was uitgesteld als gevolg van de wegblokkade. De derde procedure, die hier centraal staat, leidde tot de veroordeling van zestien personen voor kwaadwillige verkeersbelemmering. In 2020 veroordeelde de correctionele rechtbank van Luik hen op basis van de tweede en derde alinea van artikel 406 van het Belgisch Strafwetboek, omdat zij hadden deelgenomen aan een volledige obstructie van de openbare weg. Omdat er geen bewijs was dat de verzoekers zelf de barricades hadden geplaatst of het vuur hadden aangestoken, werden zij niet vervolgd voor opzettelijke vernieling. In 2021 herkwalficeerde het hof van beroep (gerechtshof) van Luik het misdrijf op basis van de eerste alinea van artikel 406, met de redenering dat de blokkade niet alleen een verkeersbelemmering had veroorzaakt, maar ook een potentieel gevaar had gecreëerd. Deze strengere kwalificatie leidde tot zwaardere straffen. In 2022 verwierp het Hof van Cassatie het cassatieberoep van de verzoekers, waarbij het de nieuwe classificatie en de straffen bevestigde.

4. Voor het EHRM voerden de verzoekers aan dat hun veroordeling een onevenredige inperking van hun recht op vreedzame vergadering en vakbondsvrijheid betekende, in strijd met artikel 11 EVRM. Bij de beoordeling van de klacht onder artikel 11 EVRM beoordeelde het EHRM allereerst of er sprake was van een inmenging in het recht op vergadering. Vervolgens werd onderzocht of deze inmenging bij wet was voorzien, een legitiem doel diende en noodzakelijk was in een democratische samenleving. Het Hof concludeerde dat: (1) De inmenging voorzien was in artikel 406 van het Belgisch Strafwetboek, een duidelijke en toegankelijke strafbepaling. (2) De inmenging diende een legitiem doel, namelijk de bescherming van de verkeersveiligheid, de openbare orde en de veiligheid van weggebruikers. (3) De inmenging was proportioneel, aangezien de Belgische rechtbanken rekening hadden gehouden met de omstandigheden van de blokkade, de duur van de verkeersonderbreking en de gevaren die dit met zich meebracht. Het Hof bevestigde bijgevolg de strafrechtelijke veroordeling, en concludeerde dat er van een schending van artikel 11 EVRM geen sprake was.

[1]

Analyse

5. Ondanks zijn schijnbare eenvoud heeft dit arrest vele lagen. Juristen uit verschillende rechtsstelsels zullen het waarschijnlijk anders interpreteren. De ontwikkeling van het demonstratierecht en de beperkingen daarop volgen in Europa over het algemeen een repressieve trend[2], maar verlopen juridisch niet overal langs dezelfde lijnen. Dit kan grotendeels worden verklaard door het feit dat de ontwikkeling van het demonstratierecht binnen een rechtsstelsel nauw samenhangt met de grote protestbewegingen die in dat specifieke stelsel hebben plaatsgevonden. Deze analyse licht enkele aspecten van het arrest toe die, hoewel relevant voor alle lidstaten van de Raad van Europa[3], vanuit verschillende nationale perspectieven verschillend kunnen worden gewaardeerd.

Het Belgische perspectief: de goedkeuring van de harde repressie van snelwegblokkades

6. Vanuit Belgisch juridisch perspectief is het opmerkelijk dat het EHRM geen moeite heeft gehad met de bijzonder ruime interpretatie die de Belgische rechtbanken gaven aan de bestanddelen van het misdrijf in artikel 406 van het Belgisch Strafwetboek, dat kwaadwillige verkeersbelemmering strafbaar stelt. Dit punt is echter terecht uitvoerig besproken in de nationale rechtbanken. Wat het materiële element betreft, maakt het feit dat het blokkeren als een voortdurende (en niet als een ogenblikkelijke) inbreuk wordt beschouwd, het toepassingsgebied van het strafbaar feit aanzienlijk groter. Dit impliceert dat de strafrechtelijke aansprakelijkheid niet enkel rust op degenen die barricades hadden opgeworpen of de blokkade hadden geïnitieerd, maar ook op degenen die zich eenvoudigweg ter plaatse bevonden. Dit sluit aan bij de redenering dat de belemmering in de eerste plaats voortvloeide uit het massale karakter van de actie.[4] Ook het subjectieve bestanddeel van het strafbaar feit werd op ruime wijze geïnterpreteerd. De Belgische rechters concludeerden dat de verzoekers zich bewust waren van de verkeersbelemmering en dat hun passiviteit kon worden beschouwd als een vorm van stilzwijgende aanmoediging.

7. Daarnaast is de herkwalificatie van de feiten van de tweede en derde alinea naar de eerste alinea van artikel 406 niet zonder belang, aangezien dit de ernst van de feiten vergroot en de sanctie verzwaart. De beslissende factor voor deze herkwalificatie was het potentiële gevaar dat uit de blokkade voortvloeide. De Belgische rechters baseerden deze conclusie op verschillende elementen, zoals de rookontwikkeling die het zicht beperkte, het verhoogde risico op ongevallen door plotselinge manoeuvres van automobilisten en het feit dat hulpdiensten de plaats niet tijdig konden bereiken. In dit verband stelt de Belgische rechtspraak[5] dat het niet nodig is dat de verzoekers daadwerkelijk een gevaar wilden veroorzaken. Het volstaat dat ze de intentie hadden om de verkeerscirculatie te blokkeren, en dat deze blokkade als gevolg een potentieel gevaar creëerde. Deze afwezigheid van de vereiste van een bijzonder opzet (*dolus specialis*) maakt de toepassing van de eerste alinea uitzonderlijk breed. Hoewel het EHRM ervoor koos om deze kwestie te beoordelen in het kader van de proportionaliteitstoets (en niet ten aanzien van de voorzienbare wettelijke grondslag)[6], had men ook kunnen betogen dat de ruime interpretatie van artikel 406 problematisch is vanuit het oogpunt van het legaliteitsbeginsel, zoals verankerd in artikel 7 EVRM.

8. Daar komt nog bij dat de opgelegde straffen ook voorwaardelijke gevangenisstraffen omvatten, terwijl de verzoekers niet werden beschuldigd van enig gewelddadig gedrag.[7] Het EHRM heeft reeds eerder geoordeeld dat vrijheidsstraffen opgelegd voor inbreuken die verband houden met vreedzame demonstraties en de vrijheid van meningsuiting een

afschrikkend effect kunnen hebben op de uitoefening van het recht op vergadering.[8] Toch oordeelt het Hof in het arrest *Bodson* dat de straffen die de Belgische rechtbanken oplegden binnen de toelaatbare beoordelingsmarge vallen. Dit bevestigt een zorgwekkende trend in de Europese rechtshandhaving in de richting van een toenemende criminalisering van verstorende demonstraties.[9] Deze observatie weerspiegelt de zorgen die zijn geuit door de interveniërende NGO *Ligue des droits humains* (LDH), die wees op de toenemende beperkingen en onderdrukking van sociale bewegingen in België, zowel door het gebruik van de rechtshandhavingsautoriteiten als door administratieve of strafrechtelijke sancties. De LDH wees op een groeiende tendens tot juridisering (met name de criminalisering) van collectieve actie, wat een bredere verschuiving weerspiegelt waarin economische rechten steeds vaker voorrang krijgen op sociale en mensenrechten[10].

Het Franse perspectief: georganiseerd activisme in gevaar

9. Voor een Franse jurist is het meest opmerkelijke element van het *Bodson*-arrest ongetwijfeld de manier waarop de rol van de verzoekers als vakbondsleden in overweging is genomen. Hoewel hun veroordeling niet expliciet op deze status is gebaseerd, werd hun positie als vakbondsleiders hun aangerekend door de Belgische rechter, waarbij werd gesteld dat hun invloed binnen de groep de verkeersbelemmering had vergemakkelijkt. Deze redenering roept vragen op met betrekking tot artikel 14 EVRM, dat discriminatie verbiedt in de uitoefening van de rechten gewaarborgd door het Verdrag. Het toekennen van een zwaardere verantwoordelijkheid vanwege vakbondslidmaatschap kan worden geïnterpreteerd als indirecte discriminatie, aangezien de ernst van de sancties verband houdt met hun betrokkenheid bij een organisatie die de belangen van werknemers verdedigt. De door de Belgische rechtbanken gehanteerde benadering, die door het EHRM is bevestigd, is gebaseerd op het idee dat een bepaalde mate van organisatie de verantwoordelijkheid van leiders vergroot en een strengere bestraffing rechtvaardigt. Dit uitgangspunt brengt echter een aanzienlijk risico met zich mee voor collectieve demonstraties: hoe beter een beweging gestructureerd en georganiseerd is, hoe zwaarder de straffen voor haar actieve leden kunnen zijn.

10. Nochtans is structuur een fundamenteel kenmerk van veel sociale, vakbonds- en politieke bewegingen. Het toekennen van verhoogde verantwoordelijkheid aan zichtbare figuren binnen een beweging kan een pervers effect hebben: het kan de rol van vakbonden en maatschappelijke organisaties bij het begeleiden van collectieve acties verzwakken, wat zou kunnen leiden tot meer spontane en potentieel minder beheersbare demonstraties, zoals de ongestructureerde 'gele hesjes'-protesten (2018-2019), die in de beginfase geen duidelijk leiderschap hadden. De Franse jurisprudentie op strafrechtelijk gebied neigt namelijk soms in dezelfde richting. In de zaak *Cédric Herrou* werd bijvoorbeeld het georganiseerde activisme

van de beklagde – vervolgd voor het faciliteren van grensovergangen van irreguliere migranten tussen Italië en Frankrijk – als een verzwarende factor beschouwd.[11] Deze ontwikkeling is zorgwekkend, omdat ze traditionele vakbonds- en activistische organisaties kan marginaliseren door hen bloot te stellen aan strengere sancties.

Het Nederlandse perspectief: de specifieke aard van snelwegblokkades

11. Recente ontwikkelingen in het Nederlandse recht vragen om extra aandacht voor de context van de zaak: de blokkade van een snelweg. In dit opzicht kan het *Bodson*-arrest worden gelezen als een soort "handleiding" voor de strafbaarstelling van snelwegblokkades. In hoeverre kunnen staten individuen vervolgen en veroordelen die, in het kader van een protestactie, een snelweg blokkeren? Deze vraag is bijzonder relevant in de Nederlandse politieke context omdat het Nederlandse parlement momenteel debatteert over strengere vergelding op dit specifieke punt van het demonstratierecht[12], en er een onderzoeksproject over dit onderwerp loopt onder toezicht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.[13] In het arrest benadrukt het EHRM, middels de proportionaliteitstoets, enkele kernpunten: (1) De bescherming van de rechten van anderen; (2) De openbare orde en veiligheid; (3) Het verband tussen de blokkade en de verdedigde zaak.

12. Wat betreft de bescherming van de rechten van anderen: dit is een klassiek argument van overheden om strengere vergelding van snelwegblokkades te rechtvaardigen. Het idee is dat hoewel elke demonstratie in de openbare ruimte per definitie enige verstoring van het verkeer met zich meebrengt, een snelwegblokkade verstoringen op een veel grotere schaal veroorzaakt. Volgens deze logica heeft het EHRM reeds soortgelijke beperkingen bevestigd. In het arrest *Kudrevičius e.a. t. Litouwen*[14] oordeelde het Hof dat de veroordeling van boeren die wegen blokkeerden gerechtvaardigd was vanwege de verkeersstoring die zij veroorzaakten. Evenzo heeft het Hof in de zaak *Barraco t. Frankrijk*[15] geoordeeld dat een strafrechtelijke veroordeling wegens verkeersbelemmering in overeenstemming was met artikel 11 EVRM, zolang demonstranten andere, minder vergaande middelen tot hun beschikking hadden om hun grieven kenbaar te maken. In dit opzicht is het niet onbelangrijk dat het Hof verwijst naar de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU)[16], waarin wordt erkend dat het toestaan van een wegblokkade door een staat een belemmering vormt voor het vrije verkeer van goederen en personen, zoals gewaarborgd door de Europese verdragen.[17]

13. Een tweede essentieel element bij de beoordeling van de proportionaliteit is de dreiging die de blokkade vormt voor de openbare orde en de veiligheid van personen. De herkwalficatie door het Hof van Beroep van Luik van de feiten als een blokkade met een potentieel gevaar is

symptomatisch voor de centrale rol van het veiligheidsargument in deze zaak. Deze tendens is zorgwekkend, aangezien verschillende Europese staten recentelijk wetten hebben aangenomen die de bestraffing van wegblokkades verzwaren onder het mom van openbare ordehandhaving. In Spanje maakt de *Ley de Seguridad Ciudadana* van 2015 (“Muilkorfwet”) het mogelijk om hoge boetes op te leggen aan demonstranten die het verkeer blokkeren. In het Verenigd Koninkrijk heeft de Public Order Act 2023 zwaardere gevangenisstraffen geïntroduceerd voor klimaatactivisten die snelwegblokkades organiseren.

14. In dit opzicht roept een feitelijk element uit de *Bodson*-zaak vragen op: de passiviteit van de politie, die noch probeerde de demonstranten te verdrijven, noch het verkeer te herstellen. Deze beslissing werd, naar verluidt, ingegeven door de inschatting van de aanwezige agenten dat ingrijpen gevaarlijker zou zijn dan een ‘samenwerkende’ houding tegenover de demonstranten en vakbondsleden. Daar komt bij dat de burgemeester eveneens besloot om niet in te grijpen, met het argument dat dit niet onder zijn bevoegdheid viel.[18] Aangezien de blokkade na enkele uren vreedzaam werd beëindigd zonder gewonden, lijkt deze aanpak in de praktijk de juiste te zijn geweest. Dit roept echter ongemakkelijke vragen op wanneer men zich realiseert dat dezelfde passieve en samenwerkende houding tegen de verzoekers wordt gebruikt, hoewel uit de uitspraak blijkt dat de politie de deelnemers niet direct had gevraagd om de plaats te verlaten.[19] Met andere woorden, enkel de vreedzame aanwezigheid bij een bijeenkomst die voortvloeide uit een snelwegblokkade – zonder dat men deze had geïnitieerd en zonder dat de politie verzocht om te vertrekken – was voldoende om schuldig te worden bevonden aan het strafbaar feit zoals omschreven in artikel 406, eerste alinea.

15. Tot slot is de door het Hof gemaakte onderscheid tussen blokkades die rechtstreeks verband houden met de verdedigde zaak en blokkades die slechts indirect met het protestdoel te maken hebben, opvallend. Het EHRM merkt op dat de belemmering veroorzaakt door de Belgische demonstranten geen direct verband hield met hun grieven.[20] Dit doet vermoeden dat het Hof een meer tolerante benadering zou kunnen hanteren voor een blokkade die specifiek gericht is tegen het fenomeen waartegen wordt gedemonstreerd. Een voorbeeld: als milieuactivisten een luchthaven blokkeren om te protesteren tegen de impact van de luchtvaart op het klimaat, staat hun actie in direct verband met hun zaak. Daarentegen vormt een snelwegblokkade als protest tegen een arbeidsmarkthervorming – zoals in *Bodson* – een verstoring die niet direct verband houdt met de verdedigde zaak. Deze redenering is interessant, maar zou kunnen leiden tot een hiërarchisering van demonstratievormen, waarbij sommige protestacties als meer legitiem worden beschouwd dan andere.

Conclusie

16. Het arrest *Bodson* biedt waardevolle inzichten in hoe het EHRM omgaat met de

strafbaarstelling van wegblokkades. Het Hof bevestigt dat dergelijke strafbaarstellingen in beginsel verenigbaar kunnen zijn met artikel 11 EVRM en de uitspraak benadrukt daarbij de ruime beoordelingsvrijheid van nationale autoriteiten. De aanpak van het Hof bevestigt daarmee een zorgwekkende juridische trend waarin verstorende protesten steeds zwaarder worden gecriminaliseerd.

17. Als de situatie niet zo ernstig was, zou men bijna in de verleiding komen om een “Handleiding voor de strafbaarstelling van een snelwegblokkade” op te stellen op basis van het *Bodson*-arrest: stel repressieve wetgeving vast die wegblokkades criminaliseert en interpreteer deze breed, benadruk het gevaar voor de openbare veiligheid om te profiteren van een ruime beoordelingsmarge, aarzel niet om (voorwaardelijke) gevangenisstraffen op te leggen en leg de verantwoordelijkheid vooral bij de leiders van georganiseerde bewegingen. Als de autoriteiten dit *playbook* zouden volgen dan handelen zij in lijn met een brede Europese trend, maar wel tegen de prijs van het uithollen van fundamentele vrijheden en burgerrechten.

Dr. Alice Dejean de la Bâtie

[1] Evenals van artikel 14, die werd onderzocht in het licht van artikel 11 (zie par. 125)

[2] Amnesty International 2024, ‘Under Protected and Over Restricted: The state of the right to protest in 21 European countries’, nr. EUR 01/8199/2024, beschikbaar online.

[3] Met de toenemende criminalisering van protest in veel landen zal elke (bindende) uitspraak van het EHRM op dit onderwerp nauwlettend worden gevolgd.

[4] Par. 32 en 40.

[5] Cass., 7 jan. 2020, nr. P.19.0804.N, ECLI:BE:CASS:2020:ARR.20200107.2N.1.

[6] Par. 87.

[7] Par. 81.

[8] *Rouillan t. Frankrijk*, EHRM, 23 juni 2022, nr. 28000/19, ECLI:CE:ECHR:2022:0623JUD002800019, par. 74; *Bouton t. Frankrijk*, EHRM, 13 okt. 2022, nr. 22636/19, ECLI:CE:ECHR:2022:1013JUD002263619, par. 46.

[9] Par. 119.

[10] Par. 72.

[11] Aix-en-Provence (gerechtshof), 8 aug. 2017, nr. 2017/568.

[12] Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Plenaire vergadering over het demonstratierecht in Nederland*, 28 jan. 2025, beschikbaar online.

[13] WODC 2025, '*Bestendigheid wettelijk kader en versteviging handelingsperspectief van het demonstratierecht: opzet onderzoek*.' Extern Wetenschappelijk Beleidsonderzoek. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.

[14] *Kudrevičius e.a. t. Litouwen*, EHRM, 15 okt. 2015, nr. 37553/05, ECLI:CE:ECHR:2015:1015JUD003755305.

[15] *Barraco t. Frankrijk*, EHRM, 5 maart 2009, nr. 31684/05, ECLI:CE:ECHR:2009:0305JUD003168405.

[16] *Commissie t. Frankrijk* ('*Spaanse aardbeiden*'), HvJEG (nu HvJ-EU), 9 dec. 1997, nr. C-265/95, ECLI:EU:C:1997:595; *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge t. Oostenrijk*, HvJEG, 12 juni 2003, nr. C-112/00, ECLI:EU:C:2003:333.

[17] Par. 51 tot 53.

[18] Par. 115 en 116.

[19] Par. 15 tot 20.

[20] Par. 102.